

Etimološka informacija u elektroničkim leksikografskim izdanjima

Markotić, Adrian

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:854998>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-04-01**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI
SMJER INFORMATIKA (ISTRAŽIVAČKI)
Ak. god. 2019./ 2020.

Adrian Markotić

**Etimološka informacija u elektroničkim leksikografskim
izdanjima**

Diplomski rad

Mentor: dr. sc. Petra Bago, doc.

Zagreb, kolovoz 2020.

Izjava o akademskoj čestitosti

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je ovaj rad rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na istraživanjima te objavljenjima i citiranoj literaturi. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio rada nije korišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Adrian Markotić
(potpis)

Sadržaj

Sadržaj.....	ii
1. Uvod.....	1
2. Pregled literature.....	4
3. Podatkovni skup.....	12
3.1.1. The Concise Oxford Dictionary of English Etymology	14
3.1.2. Nişanyan Sözlük	14
3.1.3. Hrvatski jezični portal.....	15
3.1.4. Merriam-Webster.com Dictionary.....	16
4. Istraživanje.....	18
4.1. Posuđenice „television”, „televizyon” i „televizija”	18
4.1.1. The Concise Oxford Dictionary of English Etymology	18
4.1.2. Nişanyan Sözlük	19
4.1.3. Hrvatski jezični portal.....	21
4.1.4. Merriam-Webster.com Dictionary.....	22
4.2. Posuđenice „algebra”, „cebir” i „algebra”	24
4.2.1. The Concise Oxford Dictionary of English Etymology	24
4.2.2. Nişanyan Sözlük	24
4.2.3. Hrvatski jezični portal.....	25
4.2.4. Merriam-Webster.com Dictionary.....	25
4.3. Posuđenice „garage”, „garaj” i „garaža”	26
4.3.1. The Concise Oxford Dictionary of English Etymology	26
4.3.2. Nişanyan Sözlük	26
4.3.3. Hrvatski jezični portal.....	27
4.3.4. Merriam-Webster.com Dictionary.....	27
4.4. Posuđenice „static”, „statik” i „statičan”	28
4.4.1. The Concise Oxford Dictionary of English Etymology	28

4.4.2.	Nişanyan Sözlük	28
4.4.3.	Hrvatski jezični portal.....	29
4.4.4.	Merriam-Webster.com Dictionary	29
4.5.	Posuđenice „acrobatic”, „akrobatik” i „akrobatski”	30
4.5.1.	The Concise Oxford Dictionary of English Etymology	30
4.5.2.	Nişanyan Sözlük	30
4.5.3.	Hrvatski jezični portal.....	31
4.5.4.	Merriam-Webster.com Dictionary	31
4.6.	Posuđenice „(to) crystallize”, „kristallenmek” i „kristalizirati (se)”.....	32
4.6.1.	The Concise Oxford Dictionary of English Etymology	32
4.6.2.	Nişanyan Sözlük	32
4.6.3.	Hrvatski jezični portal.....	33
4.6.4.	Merriam-Webster.com Dictionary	33
4.7.	Naslijeđene riječi u tiskanome etimološkom rječniku engleskoga jezika.....	34
4.7.1.	Imenica „word”	34
4.7.2.	Pridjev „little”	35
4.7.3.	Glagol „(to) begin”	35
4.8.	Naslijeđene riječi u digitalnome neetimološkom rječniku engleskoga jezika	36
4.8.1.	Imenica „word”	36
4.8.2.	Pridjev „little”	36
4.8.3.	Glagol „(to) begin”	36
4.9.	Naslijeđene riječi u digitalnome etimološkom rječniku turskoga jezika	37
4.9.1.	Imenica „gün” („dan”)	37
4.9.2.	Pridjev „sıcak” („topao”)	38
4.9.3.	Glagol „koşmak” („trčati”)	39
4.10.	Naslijeđene riječi u digitalnome neetimološkom rječniku hrvatskoga jezika	40
4.10.1.	Imenica „rijeka”	40

4.10.2. Pridjev „zelen”	40
4.10.3. Glagol „plivati”	41
5. Rezultati istraživanja.....	42
6. Zaključak.....	49
7. Literatura.....	51
7.1. Popis natuknica	52
8. Popis slika.....	54
9. Popis tablica.....	54
Sažetak	55
Summary	56

1. Uvod

Leksikografija, odnosno popisivanje, tumačenje i opisivanje rječničkoga blaga određenoga jezika u kontekstu forme, semantike i kombinacija jezičnih jedinica prema određenim kriterijima, ima dugu povijest¹. Primjerice, prva knjiga bliska suvremenome jednojezičnom rječniku u engleskim govornim područjima javlja se početkom 17. stoljeća, no istinsku formu današnjega rječnika postigao je Samuel Johnson sa svojim rječnikom *A Dictionary of the English Language*². Počevši od različitih popisa tumačenih riječi i izraza stranoga jezika, leksikografiji su danas u fokusu proučavanja rječnici jezika, enciklopedije i predmetni rječnici, odnosno leksikoni. Jezični rječnici kroz naslovne riječi, odnosno leme ili natuknice, nastoje donijeti detaljne obavijesti o rječničkome blagu određenoga jezika, te o njihovoj semantičkoj, sintaktičkoj, morfološkoj, fonetskoj i dr. vrijednosti. Postoje različite vrste rječnika, no posebice je značajan etimološki rječnik. On se javlja od druge polovice 19. stoljeća kao posljedica razvoja poredbenopovijesne lingvističke metode³. Gouws (2018.)⁴ napominje kako je prilikom planiranja i sastavljanja rječnika važno da leksikografi pomno razmotre tipičnoga korisnika i moguće vrste uporabe rječnika, kako bi se uloge, sadržaj i struktura rječnika mogli što preciznije odrediti. Jackson (1988.)⁵ u tome smislu navodi kako je pitanje sadržaja, odnosno pitanje što je potrebno uvrstiti u jedan rječnik, glavna preokupacija suvremenih leksikografa. Autor navodi kako istraživanje Henrija Béjointa pokazuje da studenti engleskoga jezika kao stranoga jezika sa Sveučilišta u Lyonu⁶ uglavnom nisu bili zainteresirani za etimološku informaciju, vrste riječi i izgovor⁷. Od ukupnoga broja ispitanih studenata 96% ih je posjedovalo jednojezični rječnik engleskoga jezika⁸.

Premda su se prva leksikografska djela razvijala u tiskanome obliku, razvoj informacijskih tehnologija osigurao je prelazak leksikografskih izdanja na elektronički medij.

¹ *Hrvatska enciklopedija*, s.v. „leksikografija” pristupljeno 14. lipnja 2020., <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=35936>

² Howard Jackson, *Words and Their Meaning* (London: Longman, 1988), 111.

³ *Hrvatska enciklopedija*, s.v. „leksikografija.”

⁴ Rufus H. Gouws, "Dictionaries and access," u *The Routledge Handbook of Lexicography*, ur. Pedro A. Fuertes-Olivera (Abingdon: Routledge, 2018), 43.

⁵ Jackson, *Words and Their Meaning*, 198.

⁶ Jackson, *Words and Their Meaning*, 197.

⁷ Jackson, *Words and Their Meaning*, 199.

⁸ Jackson, *Words and Their Meaning*, 197.

Ovakav pomak, međutim, zahtjeva ponovno strukturiranje leksikografskih izdanja kako bi se što bolje prilagodila novome mediju. Posebice je govoreći o rječnicima zamjetljiva prednost uporabe elektroničkoga medija u odnosu na tiskani: poteškoće poput ograničenosti prostorom u elektroničkome su okruženju mnogo manje izražene. Međutim, iako elektronički rječnik može ponuditi potencijalno neograničen prostor za prikaz informacija, pitanje uporabljivosti takvoga rječnika ne smije biti zanemareno. O važnosti pristupa rječničkim informacijama u tiskanim i elektroničkim rječnicima govori Gouws (2018.)⁹ navodeći kako je dužnost leksikografa rječniku dati strukturu koja će korisnicima u najvećoj mogućoj mjeri olakšati pristup informacijama. Govoreći o elektroničkome mediju, može se govoriti i o e-leksikografiji, koja u fokus stavlja razvoj, planiranje, prikupljanje i objavljivanje elektroničkih referentnih alata, a takva izdanja mogu biti rječnici, baze podataka, leksikoni i glosari. U e-leksikografiji potrebno je obratiti pažnju na vezu između tehnologije, posebice interneta koji omogućava dostupnost podataka, i čovjeka (korisnika rječnika). Potrebno je, naime, informacije u elektroničkome rječniku prikazati tako da ne dođe do zagušenja korisnika prevelikim količinama informacija¹⁰. Govoreći o važnosti različitih tehnologija u domeni e-leksikografije potrebno je istaknuti i ulogu pametnih telefona, koji u usporedbi sa stolnim računalima omogućavaju trenutčan pristup traženim podacima. Kada je riječ o obrađivanju etimološke informacije u rječnicima, uz pristup informacijama javlja se i pitanje kako najbolje uvrstiti etimološku informaciju ovisno o vrsti rječnika.

Cilj je ovoga rada u tome smislu istražiti kako se obrađivanju etimološke informacije pristupa u suvremenim tiskanim i elektroničkim etimološkim, odnosno neetimološkim rječnicima, s fokusom na relativno novome elektroničkom mediju. Točnije, analizirat će se sadržajnost etimološke informacije u elektroničkim rječnicima u odnosu na tiskani, kao i u usporedbi neetimoloških i etimoloških rječnika. Analiza će pokazati postoje li razlike u etimološkoj teoriji među različitim vrstama rječnika. Također, istražiti će se kako se u različitim vrstama rječnika obrađuju složene riječi i izvedenice, te postoji li razlika u obrađivanju naslijeđenih riječi i posuđenica. U radu će se najprije dati pregled najvažnijih aktualnih povezanih istraživanja etimološke informacije u leksikografiji, a potom će se detaljnije predstaviti istraživačko pitanje, podatkovni skup, rječnici koji će se istraživati i

⁹ Gouws, "Dictionaries and access," 56.

¹⁰ Pedro A. Fuertes-Olivera, "e-Lexicography: The Continuing Challenge of Applying New Technology to Dictionary-Making," u *The Bloomsbury Companion to Lexicography*, ur. Howard Jackson (London: Bloomsbury Publishing Plc, 2013), 326.

metodologija. Konačno, rad će objediniti sve zaključke istraživanja i predložiti nekoliko koraka i pitanja za pristup obrađivanim problemima danas.

2. Pregled literature

Etimologija se u aktualnim leksikografskim istraživanjima proučava s nekoliko različitih gledišta. Dok neki leksikografi proučavaju opća mjesta etimologije u tiskanim i elektroničkim leksikografskim izdanjima, drugi leksikografi etimologiji pristupaju iz konteksta uporabljivosti i uključivosti u nova, posebice digitalna leksikografska izdanja, ponajprije rječnike. Ovi autori ispituju suvremenu etimološku praksu, predstavljaju nove etimološke baze podataka i kritički se osvrću na dosadašnje tiskane i elektroničke rječnike.

Govoreći o općim mjestima i ulozi etimologije, svakako je potrebno predstaviti istraživanje Reinharda Heubergera (2018.) u kojemu autor govori o ulozi rječnika kao pomagala u podučavanju i učenju, osvrćući se pritom na status suvremenih elektroničkih jednojezičnika i pitanje etimologije u rječnicima za učenje jezika. Heuberger pritom predstavlja vlastita rješenja prilikom uvrštavanja etimoloških informacija u jednojezične elektroničke rječnike. Premda neki leksikografi etimološku informaciju smatraju nepotrebnom ili čak nepoželjnom, Heuberger navodi kako postoji dovoljno razloga da se etimologija počne uključivati u jednojezične rječnike. Autor navodi da leksikografi koji sastavljaju rječnike za učenje jezika smatraju kako nije potrebno da učenik jezika razumije zašto su se riječi počele upotrebljavati na određeni način, već da učenici moraju razumjeti kako se one upotrebljavaju danas. Heuberger drži da je etimološka razrada riječi u rječnicima važna, jer ona može učeniku jednoga jezika pomoći da bolje razumije i zapamti strukturu riječi, što mu može pomoći i s drugim, nepoznatim leksemima. Autor smatra da bi se etimologija u jednojezične rječnike trebala uvrštavati barem na osnovnoj razini. To ne bi nužno trebali biti dugački odlomci koji bi pratili različita podrijetla i promjene leksema kroz povijest, već samo neke činjenice o povijesnim lingvističkim oblicima i podrijetlu. Ovdje se, navodi autor, posebice može istaknuti elektronički medij u kojemu nema takvih prostornih ograničenja kao u tiskanome mediju. Elektronički bi rječnici prema Heubergeru trebali ponuditi takvo sučelje u kojemu će biti moguće isključiti prikaz neželjenih informacija¹¹.

Julia Miller (2018.) također se dotiče pitanja etimologije u rječnicima namijenjenima učenju engleskoga jezika. Premda su učenici engleskoga jezika prije upotrebljavali dvojezičnike, komunikacijski pristup podučavanju engleskoga jezika pretpostavlja uporabu

¹¹ Reinhard Heuberger, "Dictionaries to assist teaching and learning," u *The Routledge Handbook of Lexicography*, ur. Pedro A. Fuertes-Olivera (Abingdon: Routledge, 2018), 310.

jednojezičnika¹². Autorica napominje da elektronički jednojezični rječnici mogu ponuditi mnogo više mogućnosti od tiskanih inačica, primjerice izgovor i videoisječke, a ovakve rječnike karakteriziraju i lakša uporaba i pretraživanje informacija¹³. Ističući proširene mogućnosti elektroničkih rječnika, Miller napominje da se etimološka informacija u ove rječnike uključuje tek povremeno¹⁴, te da većina rječnika za učenje jezika ne navodi podrijetlo riječi¹⁵. Miller također navodi da elektronički rječnici nisu prostorno ograničeni te da je potrebno istražiti koliko je korisnicima zanimljiva etimološka informacija u elektroničkim rječnicima¹⁶.

Premda su mogućnosti u elektroničkim leksikografskim izdanjima proširene, postavlja se pitanje kako strukturu rječnika učiniti sadržajnom, a istovremeno i preglednom. O pitanju etimologije kao odrednice rječničke strukture piše Judy Pearsall (2015.). Autorica uspoređuje dijakronijske i sinkronijske rječnike, odnosno povijesne rječnike i rječnike aktualnoga, suvremenoga jezika. Pearsall zaključuje da se etimološka informacija u dijakronijskim rječnicima navodi na prvome mjestu, a kao primjer navodi rječnik *Oxford English Dictionary*. U ovome rječniku prisutna je detaljno razrađena etimologija riječi koja prati razvoj riječi u starim jezicima poput starofrancuskoga i srednjovjekovnoga francuskog jezika. Rječnik navodi i srodne riječi. S druge strane, sinkronijski rječnici navode skraćene inačice onoga što se može naći u dijakronijskim rječnicima. Ovakve se etimološke informacije uglavnom navode na kraju natuknice. Autorica navodi da malo rječnika za učenje jezika, kao i dvojezičnih rječnika, sadrži etimološku informaciju, vjerojatno jer se sinkronijski rječnici bave suvremenim jezikom pa nije važno kako se riječ upotrebljavala ranije. Pearsall također ukazuje na nedostatak detaljnijih istraživanja koja bi ispitala mišljenje svakodnevnih korisnika o etimološkoj informaciji. Dosadašnja istraživanja nakladnika rječnika pokazuju da korisnici nisu zainteresirani za etimološki dio natuknice jednako koliko za njezino značenje, gramatička svojstva i primjere uporabe. Međutim, velik broj *web* stranica koje se bave podrijetlom riječi pokazuje da potreba za etimološkim informacijama ipak postoji. Pearsall

¹² Julia Miller, "Learners' dictionaries of English," u *The Routledge Handbook of Lexicography*, ur. Pedro A. Fuertes-Olivera (Abingdon: Routledge, 2018), 353.

¹³ Miller, "Learners' dictionaries of English," 354.

¹⁴ Miller, "Learners' dictionaries of English," 355.

¹⁵ Miller, "Learners' dictionaries of English," 360.

¹⁶ Miller, "Learners' dictionaries of English," 361.

napominje kako postojanje ili nepostojanje etimološke informacije u rječniku određuje strukturu i organizaciju rječničkih natuknica¹⁷.

Sagot (2017.) se etimologijom u leksikografskim izdanjima bavi u praktičnijemu smislu, odnosno etimologiju u leksikografskim izdanjima proučava sa stanovišta obrade prirodnoga jezika. Autor navodi kako elektronički leksikografski izvori koji se upotrebljavaju u domeni obrade prirodnoga jezika sadrže uglavnom samo morfološke, sintaktičke, semantičke i pragmatičke informacije o natuknicama. Kako se takve informacije mogu formalizirati, one se mogu upotrebljavati u alatima za obradu jezika. Međutim, dijakronijskih informacija poput etimologije gotovo da i nema, a najzastupljenije su u tiskanim i digitalnim rječnicima. Autor navodi da bi se formalizirane i iscrpne baze etimoloških podataka mogle upotrijebiti pri razvoju alata za primjenu u povijesnoj i komparativnoj lingvistici¹⁸. Kako bi stvorio jednu takvu bazu, autor je etimološke informacije preuzeo sa stranice *Wiktionary* i takve je podatke kodirao u XML jeziku¹⁹. Autor napominje kako je takvu bazu potrebno i evaluirati, a pri evaluaciji treba obratiti pažnju na nekoliko čimbenika. U prvome redu treba provjeriti kvalitetu etimoloških informacija preuzetih s *Wiktionaryja*, a potom je potrebno provjeriti i kakve su greške iznjedrili ekstrakcija, strukturiranje podataka i algoritmi za kombiniranje leksema²⁰. Sagot navodi da je u budućnosti potrebno proširiti uzorke za ekstrakciju etimoloških informacija s *Wiktionaryja*²¹ i poboljšati algoritam za kombiniranje leksema²².

Proučavanjem mogućnosti elektroničkoga medija po pitanju uporabe etimoloških informacija bave se i Ivšić i Bergovec (2012.). Njihov rad najavljuje izradu *Velikoga etimološkog rječnika hrvatskoga jezika* i predstavlja njegovu računalnu strukturu. Taj bi se rječnik trebao temeljiti na Skokovu etimološkome rječniku, a izrađuje se pri Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Autorice napominju kako se prilikom izrade etimološkoga rječnika treba osloniti na postojeće modele računalnoga kodiranja leksičke građe, no strukturu, koja je prilagođena općim rječnicima, potrebno je prilagoditi specijaliziranome,

¹⁷ Judy Pearsall, "Historical principles sv. synchronic approaches," u *International Handbook of Modern Lexis and Lexicography*, ur. Patrick Hanks i Gilles-Maurice de Schryver (Heidelberg: Springer-Verlag Berlin Heidelberg, 2015), 6.

¹⁸ Benoît Sagot, "Extracting an Etymological Database from Wiktionary," *Electronic Lexicography in the 21st century (eLex 2017)*, 716.

¹⁹ Sagot, "Extracting an Etymological Database from Wiktionary," 720.

²⁰ Sagot, "Extracting an Etymological Database from Wiktionary," 724.

²¹ Sagot, "Extracting an Etymological Database from Wiktionary," 726.

²² Sagot, "Extracting an Etymological Database from Wiktionary," 727.

odnosno etimološkome rječniku²³. Prema Ivšić i Bergovec, postojeći tiskani etimološki rječnici hrvatskoga jezika ne zadovoljavaju potrebe znanstvene i šire javnosti²⁴.

Autorice definiraju pojam „etimološki rječnik” kao onaj rječnik u kojemu je etimološka informacija dominantna, a glavna je uloga takvoga rječnika dati informaciju o postanku izraza riječi, o njezinu semantičkome razvoju u odnosu na korijen riječi, te provjeriti postoji li semantički pomak u odnosu na aktualno značenje. Važno je istaknuti i druge činjenice prilikom sastavljanja etimološke informacije, primjerice kada je i iz kojega izvora riječ prvi put zabilježena u određenome jeziku, kakva je to bila vrsta teksta, kojemu dijalektu ili društvenoj kategoriji pripada i sl. Kada je riječ o etimologiji, autorice razlikuju naslijeđene i posuđene riječi, pri čemu je kod naslijeđenih riječi važno pratiti razvojne promjene mlađega jezika u odnosu na stariji, te usporednice u srodnim jezicima. Kod posuđenica je, pak, potrebno promatrati kontakte govornika jezika primaoca i jezika davaoca, ne zanemarujući pritom fonološku, morfološku i semantičku prilagodbu riječi jeziku primaocu.

Autorice ukazuju i na poteškoće prilikom izvođenja etimologije navodeći kako nije uvijek moguće ponuditi znanstveno korektnu etimološku teoriju za svaku riječ²⁵. Posebice bi se u prostorno manje ograničenome elektroničkom mediju ovo pitanje moglo riješiti uporabom različitih oznaka za razinu pouzdanosti određene teorije (primjerice visoka, srednja i niska pouzdanost). Autorice navode da upravo raznolikost obrađivanih sadržaja unutar etimološke informacije rezultira neujednačenim pristupima njezinoj obradi i tada ona više podsjeća na lingvistički esej. Kako bi se ponudila barem donekle ujednačena rječnička struktura, potrebno je pridržavati se osnovnih leksikografskih načela. Takvim bi se načelima trebao voditi i *Veliki etimološki rječnik hrvatskoga jezika*²⁶.

Ovaj je rječnik zamišljen kao moderan rječnik koji opisuje suvremeni hrvatski jezik i koji bi trebao biti računalno oblikovan. Autorice su također u svome radu najavile internetsku inačicu ovoga rječnika. One navode da rječnik ne bi trebao biti ograničen opsegom etimoloških podataka, već da bi iscrpnost ovisila o samoj riječi, odnosno o znanstvenim saznanjima o riječi. Uz etimologiju bi trebale biti prisutne i informacije o prvoj

²³ Dubravka Ivšić i Marina Bergovec, "Veliki etimološki rječnik hrvatskoga jezika i računalna struktura njegove natuknice," *Filologija* 58 (2012), 191.

²⁴ Ivšić i Bergovec, "Veliki etimološki rječnik," 192.

²⁵ Ivšić i Bergovec, "Veliki etimološki rječnik," 194.

²⁶ Ivšić i Bergovec, "Veliki etimološki rječnik," 194.

posvjedočenosti riječi, podaci o tvorbi riječi, dijalektološke potvrde i onomastički primjeri, podaci o bibliografiji i sl. Podatak o potvrdi riječi treba, prema autoricama, sadržavati i izvor posvjedočenosti koji će pokazivati o kakvoj se vrsti teksta radi²⁷. Uzimajući u obzir tvorbenu produktivnost hrvatskoga jezika, ovaj je rječnik zamišljen tako da može pružiti i informacije o tvorbi riječi i to posredstvom leksemškoga principa pisanja natuknica, koji olakšava pronalazak riječi jer svaka riječ ima vlastitu natuknicu. U tome se smislu javlja pitanje po kojemu bi se principu izvedenice trebale unositi u rječnik, odnosno koja bi izvedenica trebala imati vlastitu natuknicu, a koja bi se trebala navoditi pod natuknicom osnovne riječi. Autorice navode da to ovisi o starosti i razvoju riječi, kao i o tvorbenoj porodici²⁸. O poteškoćama koje stvaraju izvedenice i njihovo uvrštavanje u rječnike govori i Considine (2013.) navodeći riječ „unhappy”. On navodi kako etimološki rječnici uglavnom isključuju takve složenice i izvedenice, te sufigirane riječi, no uključuju mnoštvo posuđenica²⁹. Iako se u elektroničkim rječnicima pitanje navođenja izvedenica može promatrati sa stanovišta preglednosti i dosljednosti rječničke strukture, u tiskanim se rječnicima ono promatra i sa stanovišta prostorne ograničenosti.

Rječnik koji autorice najavljuju u radu zamišljen je da nudi i primjere iz dijalekata, no samo tamo gdje su relevantni za etimologiju, odnosno samo tada kada daju dodatnu informaciju o distribuciji etimona³⁰. Po pitanju same etimologije, Ivšić i Bergovec napominju kako se svakoj lemi u rječniku nastoji pridružiti najdublja pouzdana etimologija, odnosno za naslijeđene riječi praindoeuropski oblik, a za posuđenice onaj oblik u jeziku koji se može utvrditi kao ishodište. Kod naslijeđenih se lema nastoji rekonstruirati cijela riječ ili barem korijen. Etimološko bi objašnjenje, primjerice, tako obuhvaćalo starocrkvenoslavenske primjere i usporednice iz baltijskih jezika, ili latinskoga, grčkoga, srednjovisokonjemačkoga i sličnih relevantnih jezika. Kada je riječ o posuđenicama, za njih se nastoji odrediti neposredan izvor i put kojim je riječ ušla u hrvatski jezik, kao i indoeuropska rekonstrukcija ako se radi o posuđenici iz nekoga indoeuropskog jezika³¹.

Autorice ističu kako je uporaba računala u leksikografiju unijela mnogobrojne promjene. Računala pojednostavljuju brojne leksikografske zadatke, oslobađaju se prostornih

²⁷ Ivšić i Bergovec, "Veliki etimološki rječnik," 195.

²⁸ Ivšić i Bergovec, "Veliki etimološki rječnik," 196.

²⁹ John Considine, "Researching Historical Lexicography and Etymology," u *The Bloomsbury Companion to Lexicography*, ur. Howard Jackson (London: Bloomsbury Publishing Plc, 2013), 156.

³⁰ Ivšić i Bergovec, "Veliki etimološki rječnik," 196.

³¹ Ivšić i Bergovec, "Veliki etimološki rječnik," 198.

ograničenja prisutnih u tiskanim izdanjima i donose napredne mogućnosti pretraživanja³². Međutim, novi medij sa sobom donosi i nove izazove, a jedan je od njih odmak od tradicionalne rječničke strukture, odnosno njezino reformuliranje kako bi se prilagodila novome mediju. Autorice su, najavivši izradu elektroničkoga etimološkog rječnika hrvatskoga jezika, istaknule kako bi on trebao biti utemeljen na računalnoj strukturi u obliku XML koda, a budući da je rječnik isključivo etimološki, navode kako bi njegova struktura trebala biti takva da se što više etimoloških podataka može računalno pročitati. Sve bi natuknice bile jednako strukturirane pa je stoga potreban model koji će neograničenost etimološke informacije uspješno uklopiti u ograničenost rječničke računalne strukture³³. Međutim, javlja se pitanje je li sve natuknice zaista moguće jednako strukturirati, osobito uzevši u obzir vrstu riječi, dostupnost etimoloških podataka, naslijeđenost ili posuđenost riječi i sl., ili je ipak dovoljno pretpostaviti zajedničku temeljnu strukturu za sve natuknice. Autorice navode kako je za navedeni rječnik zamišljena hijerarhična strukturu koja će omogućiti uporabu jednakih parametara za opis svake riječi unutar natuknice. Ovakva struktura može osigurati pregledan, dosljedan i sistematičan način prikazivanja informacija³⁴, temeljne principe leksikografije.

Premda je inicijalno najavljena elektronička inačica ovoga rječnika, nje trenutno još nema. Sljedeća je zamisao bila izraditi jednosveščani etimološki rječnik za koji je bio pripremljen abecedarij od približno 10 000 riječi. Prvotna se obradba izvodila u programu *Softlex*³⁵. Međutim, kada su autori uvidjeli da nema smisla ponovno izdavati Skokov *Etimološki rječnik*, posebice zbog specifično organiziranih natuknica u tom rječniku, kao i zbog opširne građe koju bi trebalo provjeriti, svaka natuknica napisana je iznova³⁶. Trenutno se pri obradbi upotrebljava baza podataka izrađena u programu *TshwaneLex*. Također, sa zapošljenjem novih djelatnika na projektu abecedarij se proširio i opseg je rječnika porastao, stoga se trenutno radi na drugome svesku rječnika. Prvi svezak, koji sadrži otprilike 9000 natuknica, tiskan je i objavljen 2016. godine. Tiskani rječnik sadrži riječi iz standardnoga hrvatskog jezika, kao i manji broj natuknica iz Skokova rječnika te iz *Hrvatskoga*

³² Ivšić i Bergovec, "Veliki etimološki rječnik," 198.

³³ Ivšić i Bergovec, "Veliki etimološki rječnik," 199.

³⁴ Ivšić i Bergovec, "Veliki etimološki rječnik," 207.

³⁵ Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. "Etimološki rječnik." ihjj.hr.
<http://ihjj.hr/projekt/etimoloski-rjecnik/36/> (pristupljeno 12. srpnja 2020.).

³⁶ E-trgovina Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje. "Etimološki rječnik hrvatskoga jezika. 1. svezak. A – Nj." knjige.ihjj.hr.
<http://knjige.ihjj.hr/knjiga/etimoloski-rjecnik-hrvatskoga-jezika-1-svezak-a-ndash-nj/218/> (pristupljeno 12. srpnja 2020.).

enciklopedijskog rječnika. On sadrži riječi iz hrvatskih dijalekata i onomastičku građu. Autori rječnika navode kako je u odnosu na postojeće rječnike znatno unaprijeđena razina preciznosti indoeuropskih rekonstrukcija i da se u obradbi upotrebljava najrecentnija etimološka literatura³⁷.

Etimologijom u digitalnim rječnicima bave se i Dębowski, Ostrowski i Waniakowa (2017.). Oni ne donose primjer budućega rječnika, već proučavaju etimološku informaciju u *Velikome rječniku poljskoga jezika (Wielki słownik języka polskiego)*. To je elektronički rječnik suvremenoga poljskog jezika najvećim dijelom temeljen na *Nacionalnome korpusu poljskoga jezika* te na dodatnome korpusu izrađenome pri Institutu za poljski jezik Poljske akademije za znanosti³⁸. Ovaj je rječnik nastao kao elektronički rječnik (tzv. *web-born*), odnosno on nije digitalna inačica tiskanoga rječnika. Rječnička je natuknica stoga strukturirana bez ograničenja koja se javljaju u tiskanim rječnicima.

Autori navode kako je zadaća etimologije izvesti podrijetlo riječi i da je njezin cilj rekonstruirati sve prethodne riječi, čak i njihov izvorni oblik, korijen i, ako je moguće, njihovo izvorno značenje. Etimologija bi potom riječ trebala morfološki opisati. Autori napominju da se ne smije ignorirati ni formalni ni semantički aspekt rekonstrukcije riječi³⁹. Kada je riječ o strukturiranju natuknica u ovome rječniku, autori napominju da se pri razdvajanju natuknica ne treba voditi etimologijom jer se tako miješaju sinkronijski i dijakronijski kriteriji, već se one, primjerice, mogu razdvojiti ovisno o vrsti riječi⁴⁰.

Etimološka je informacija u ovome rječniku sadržana u svim natuknicama koje se sastoje od jedne riječi, tako da se kod natuknica sastavljenih od više riječi uglavnom ne može pronaći etimološka informacija⁴¹. Kod naslijeđenih riječi etimološka se informacija najčešće svodi na rekonstrukciju protoslavenske riječi. Za riječi koje nisu mogle biti precizno etimološki definirane, odnosno kada se stajališta etimologa razlikuju, autori rječnika upotrebljavaju jedan od izvora koji na kraju natuknice citiraju. Primjerice, ako je etimološko objašnjenje preuzeto iz *Etimološkoga rječnika poljskoga jezika* Wiesława Boryśa, tada će na kraju natuknice stajati referenca „Bor”. Ova referenca, navode autori, upućuje na to da su navedeni podaci lingvistička tumačenja spomenutoga lingvista. Kada je riječ o izvedenicama,

³⁷ “Etimološki rječnik.”

³⁸ Przemysław Dębowski, Bogumił Ostrowski i Jadwiga Waniakowa, "Etymology in the Polish Academy of Sciences Great Dictionary of Polish," *Lexikos* 27 (2017), 598.

³⁹ Dębowski, Ostrowski i Waniakowa, "Etymology," 599.

⁴⁰ Dębowski, Ostrowski i Waniakowa, "Etymology," 600.

⁴¹ Dębowski, Ostrowski i Waniakowa, "Etymology," 601.

njihova je etimologija pojašnjena samo u glavnoj natuknici koja sadrži korijen izvedenice, a u natuknici s izvedenicom stoji napomena koja pokazuje koju je natuknicu potrebno provjeriti⁴². Etimološko opisivanje stranih riječi, odnosno posuđenica, podrazumijeva latinično zapisivanje stranih oblika, a riječi koje su izvorno pisane drugim alfabetom transliteriraju se na latinicu⁴³. U slučaju da više stranih jezika dijeli posuđenicu, ona se u rječniku obilježava kao internacionalizam i navode se svi strani oblici i njihova značenja. Riječi sastavljene od dviju sastavnica obrađene su unutar iste natuknice⁴⁴.

Rječnik uz etimološku informaciju ponekad navodi i napomenu koja olakšava razumijevanje natuknice, ali nije dio njezine definicije. Napomene se uglavnom navode uz krilaticu, izreke, geografska imena te povijesne, mitološke i druge događaje⁴⁵. Autori upozoravaju kako je nerijetko teško pronaći odgovarajuće etimološko objašnjenje za riječi, posebice kada se radi o starijim, stručnim ili dijalektalnim oblicima i o kalkovima. Dębowiak, Ostrowski i Waniakowa također napominju kako *Veliki rječnik poljskoga jezika* nudi samo vrlo konciznu etimologiju riječi i kako je to razlog međusobnome povezivanju izvedenica poveznicama ili izvođenju detaljnije etimologije samo za temeljne riječi⁴⁶. Autori ukazuju na važnost kronološkoga aspekta prilikom izvođenja etimologije, posebice za posuđenice, jer informacija o prvoj posvjedočenosti riječi može donijeti mnogo novih zaključaka⁴⁷.

⁴² Dębowiak, Ostrowski i Waniakowa, "Etymology," 602.

⁴³ Dębowiak, Ostrowski i Waniakowa, "Etymology," 603.

⁴⁴ Dębowiak, Ostrowski i Waniakowa, "Etymology," 604.

⁴⁵ Dębowiak, Ostrowski i Waniakowa, "Etymology," 605.

⁴⁶ Dębowiak, Ostrowski i Waniakowa, "Etymology," 606.

⁴⁷ Dębowiak, Ostrowski i Waniakowa, "Etymology," 607.

3. Podatkovni skup

Vođen određenim pitanjima iz aktualnih etimoloških leksikografskih istraživanja, rad će analizirati četiri rječnika: tiskani engleski etimološki (*The Concise Oxford Dictionary of English Etymology*), digitalni turski etimološki (*Nişanyan Sözlük*), digitalni hrvatski neetimološki (*Hrvatski jezični portal*) i digitalni engleski neetimološki rječnik (*Merriam-Webster*). Etimološki će rječnici služiti kao model za proučavanje etimološke informacije u digitalnim neetimološkim rječnicima. Proučavanjem rječnika i njihovih etimoloških informacija pomoću posuđenica i naslijeđenih riječi, rad će predstaviti svojstvenosti svakoga rječnika i odgovoriti na nekoliko pitanja. Skup riječi za analizu čine s jedne strane posuđenice, a s druge strane naslijeđene riječi, odnosno riječi koje su se u jeziku zadržale od pretpostavljenoga prajezika do danas.

S jedne strane, analizom posuđenica rad će nastojati odgovoriti na pitanje je li etimološka informacija iz neetimoloških rječnika sažetija u odnosu na etimološke rječnike. U tome će se smislu, polazeći od tiskanoga rječnika kao temelja, ispitati sadržajnost elektroničkih rječnika. Analiza će također pokazati postoje li razlike među etimološkim teorijama u različitim vrstama rječnika, odnosno jesu li informacije o etimonu za svaki par riječi jednake u svakome rječniku. Potom će se ispitati kako se u svakome rječniku obrađuju riječi sastavljene od dviju ili više sastavnica. Naime, kod obrade ovakvih riječi postavlja se pitanje jesu li informacije za obje sastavnice navedene pod istom natuknicom ili je potrebno potražiti drugu natuknicu. Isto se pitanje može postaviti i za izvedenice, a odgovor na ovo pitanje također će pružiti analiza.

S druge će strane analiza naslijeđenih riječi pokazati postoji li dublja analiza ovih riječi u odnosu na posuđenice. U ovome će se smislu usporediti etimološki i neetimološki rječnici. Analizom će se provjeriti postoji li za naslijeđene riječi morfološka analiza etimona, budući da je riječ naslijeđena iz starijih inačica jezika, te jesu li ove riječi etimološki razrađeni od posuđenica.

Posuđenice koje će se analizirati bit će zajedničke svim trima jezicima; to su riječi koje su posredstvom nekoga drugog jezika, primjerice latinskoga ili francuskoga, ušle u engleski, hrvatski i turski jezik. Osim posuđenica koje će biti zajedničke trima jezicima, analizirat će se i naslijeđene riječi za svaki jezik. Iako naslijeđene riječi nisu zajedničke svim jezicima, povezuje ih upravo naslijeđenost. Tako će se, primjerice, moći ispitati koliko je duboko etimologija razrađena u svakome od četiriju leksikografskih izdanja. Analiza ovih

riječi pokazat će i kako su takve riječi obrađene u digitalnim izdanjima, a kako u tiskanome izdanju. Sljedeći je kriterij pri odabiru riječi raznolikost u vrstama riječi za obje skupine riječi, odnosno i posuđenice i naslijeđene riječi, što posebice pomaže pri analizi izvedenica. Analizirat će se stoga imenice, pridjevi i glagoli, a konkretan je skup riječi za analizu u tablicama 1 i 2 niže. Tablica 1 donosi parove posuđenica, a tablica 2 donosi parove naslijeđenih riječi koje će se analizirati.

Tablica 1. Parovi posuđenica za analizu

	Hrvatski	Engleski	Turski
Imenice	televizija	television	televizyon
	algebra	algebra	cebir
	garaža	garage	garaj
Pridjevi	statičan	static	statik
	akrobatski	acrobatic	akrobatik
Glagoli	kristalizirati (se)	(to) crystalize	kristallenmek

Tablica 2. Parovi naslijeđenih riječi za analizu

	Hrvatski	Engleski	Turski
Imenice	rijeka	word (riječ)	gün (dan)
Pridjevi	zelen	little (malen)	sıcak (vruć, topao)
Glagoli	plivati	(to) begin (početi)	koşmak (trčati)

Analiza se provodi bilježenjem informacija iz svakoga rječnika za svaki par riječi i njihovom usporedbom, imajući u vidu pitanja na koja je potrebno odgovoriti. Ovisno o rezultatima analize, rad će na koncu donijeti i nekoliko prijedloga kako bi se pitanju opisivanja etimologije u elektroničkim rječnicima moglo pristupiti danas.

3.1.1. The Concise Oxford Dictionary of English Etymology

Ovaj se rječnik temelji na rječniku *Oxford Dictionary of English Etymology* iz 1966. godine, koji su sastavili C. T. Onions, G. W. S. Friedrichsen i R. W. Burchfield. Urednik ovoga rječnika, T. F. Hoad, nastavio je rad na Friedrichsenovoj skici koncizne verzije rječnika. Otada su, prema uredniku, unesene brojne izmjene i dopune. Rječnik navodi informaciju da je namijenjen studentima i općim korisnicima, no, imajući na umu da se engleski jezik upotrebljava diljem svijeta, korisnici ovoga rječnika nisu nužno izvorni govornici, već i svi oni koji engleski govore kao strani jezik i zainteresirani su za etimologiju. Svrha je rječnika ukratko predstaviti okolnosti unutar kojih je natuknica ušla u engleski jezik i, gdje je moguće, dodati kratku napomenu o njezinu razvoju. Nakon natuknice navodi se stoljeće prvoga pojavljivanja tražene riječi ili, ako postoji definicija, tada se navodi stoljeće posvjedočenosti toga značenja riječi. Autor nije uvrštavao definicije za riječi koje nisu prošle kroz značajnije promjene u engleskome jeziku niti za one čija značenja korisnik može jednostavno utvrditi⁴⁸. Rječnik sadrži i riječi napisane prema starijemu pravopisu, posebice ondje gdje to pomaže u objašnjenju podrijetla i razvoja takvih riječi⁴⁹. Kako bi se objašnjenja skratila, upotrebljavani su simboli. U rječnik su uvrštene brojne izvedenice i povezani oblici. Izvedenice su uvrštene pod različitim glavnim natuknicama, no urednik rječnika napominje da je nemoguće detaljno obraditi takve riječi jer je veličina rječnika ograničena. U izradi rječnika sudjelovali su urednici raznih drugih rječnika i autori različitih znanstvenih knjiga i članaka⁵⁰.

3.1.2. Nişanyan Sözlük

Nişanyan Sözlük (Rječnik *Nişanyan*) digitalni je etimološki rječnik turskoga lingvистa Sevana Nişanyana, koji se temelji na rječniku *Sözlerin Soyağacı* (*Genealogija riječi*), prvi puta tiskanome 2002. godine. Posljednja je dopuna i revizija rječnika obavljena 2020. godine. Svrha je rječnika dokumentirati korijene i povijesni razvoj standardnoga, suvremenoga turskoga jezika. Osim nekoliko izuzetaka, u rječnik nisu uvrštena osobna imena. Rječničke

⁴⁸ Kao primjer može poslužiti riječ „nice” („dobar”, „ugodan”), koja je s vremenom prošla kroz određene semantičke promjene, pa su za nju navedene definicije onako kako se značenje riječi mijenjalo. Najprije je navedeno (13.) stoljeće njezine posvjedočenosti u značenju „foolish” („blesav”) i „stupid” („glup”), a potom, primjerice, u značenju „shy” („sramežljiv”) u 15. stoljeću sve do njezina današnjega značenja. S druge strane, natuknica „tomato” („rajčica”) u istome rječniku započinje stoljećem posvjedočenosti i nema definicije za ovu riječ. Ona je jednoznačna i nije prošla kroz semantičke ili druge promjene u engleskome jeziku.

⁴⁹ Terry F. Hoad, *The Concise Oxford Dictionary of English Etymology* (New York: Oxford University Press, 1996), [vii].

⁵⁰ Hoad, *The Concise Oxford Dictionary of English Etymology*, [viii].

natuknice sačinjavaju riječi iz pisanih turskih izvora od 1960. godine do danas, uz uvjet da se, prema autorovoj procjeni, javljaju dovoljno često. Riječi stranih korijena također su uvrštene u rječnik. Izvedenice nisu uvrštene pod zasebne natuknice već su popisane unutar natuknice određenoga korijena. Autor je nastojao ponuditi informacije o najranijoj dokumentiranoj uporabi riječi u različitim oblicima i značenjima⁵¹. Rječnik trenutno sadrži više od 15 000 natuknica i približno 32 000 turskih riječi. Gdje to nije smatrao nužnim, autor nije uvrštavao definiciju riječi, već je naglasak stavljao na pružanje informacija iz povijesnih i etimoloških izvora. Međutim, autor nigdje eksplicitno ne navodi kriterije za procjenu je li negdje nužno uvrstiti definiciju ili nije. Rječnik je na internetu besplatno dostupan od 2002. godine⁵². Rječnička se natuknica sastoji od nekoliko blokova informacija; to su najprije izvor, godina i primjer prve posvjedočenosti riječi, a zatim slijede etimologija, po potrebi bilješka, te popis sličnih riječi i riječi koje vode na glavnu natuknicu. Rječnik *Nişanyan Sözlük* vodeći je etimološki rječnik turskoga jezika i kao takav može biti namijenjen i studentima i općim korisnicima (izvornim govornicima) turskoga jezika. Rječnik mogu upotrebljavati i svi oni koji govore ili uče turski jezik, a zainteresirani su za tursku etimologiju.

3.1.3. Hrvatski jezični portal

Hrvatski jezični portal (HJP) internetom je distribuirana rječnička baza hrvatskoga jezika, a digitalno je dostupan od 2006. godine. U radu na rječniku sudjeluje velik broj lingvista i drugih znanstvenika. *HJP* naglasak stavlja na neprestano ažuriranje rječničke baze kako bi mogla kontinuirano doprinositi hrvatskoj leksikografiji. Portal je organiziran oko rječničke baze biblioteke Novi Liber⁵³. Ona se sastoji od više od 100 000 natuknica, oko 60 000 primjera, 18 000 sintagmatskih izraza i 10 000 frazeologizama. Na *HJP*-u se mogu pronaći definicije riječi, uporaba riječi u sintagmama, frazeologija, a rječnik nudi i etimološke i onomastičke informacije. Šest tiskanih leksikografskih izdanja čini temelj rječničke baze *HJP*-a: Anićev *Rječnik hrvatskoga jezika* (III. izdanje, 1998.), Anićev i Silićev *Pravopis hrvatskoga jezika* (2001.), Anićev *Veliki rječnik hrvatskoga jezika* (2003.), *Kronologija – Hrvatska, Europa, Svijet*, Anićev i Goldsteinov *Rječnik Stranih riječi* (II. izdanje, 2000.), te *Hrvatski enciklopedijski rječnik* (2003.). Prema *HJP*-u, rječnička se baza

⁵¹ Sevan Nişanyan, „Hakkında“, Nişanyan Sözlük, pristupljeno 30. svibnja 2020., <https://www.nisanyansozluk.com/?s=hakkinda>.

⁵² Sevan Nişanyan, Nişanyan Sözlük, pristupljeno 30. svibnja, 2020., <https://www.nisanyansozluk.com/>.

⁵³ Hrvatski jezični portal, „O nama“, pristupljeno 30. svibnja 2020., <http://hjp.znanje.hr/index.php?show=onama>.

neprestano nadopunjuje, no onomastičke i etimološke informacije nisu nadopunjavane od posljednjega izdanja *Hrvatskoga enciklopedijskog rječnika* iz 2004. godine⁵⁴. Premda *HJP* stavlja naglasak na ažurnost i sistematičnost rječničkih natuknica i njezinih dijelova, uporaba rječnika pokazuje da se ne mogu uvijek pronaći sve ranije navedene informacije u jednoj rječničkoj natuknici. Također, zastarjelost posebice etimoloških informacija koje se ne prate od drugoga izdanja *Hrvatskoga enciklopedijskoga rječnika* (2004.) nameće pitanje kvalitete, točnosti i ažurnosti etimološkoga dijela rječničke natuknice. Zastarjelost portala vidljiva je i iz leksikografskih izdanja koja čine temelj rječničke baze. Zbog svoje dostupnosti i jednostavnosti uporabe, ovaj rječnik mogu upotrebljavati svi izvorni govornici hrvatskoga jezika. Međutim, inicijalna potpora Ministarstva znanosti i obrazovanja koju je rječnik dobio 2004. godine, kao i informacija o tome da ovaj rječnik čini vrijedan doprinos hrvatskoj leksikografiji⁵⁵, upućuju na to da je rječnik namijenjen i uporabi u obrazovne svrhe.

3.1.4. Merriam-Webster.com Dictionary

Merriam-Webster američki je pružatelj jezičnih informacija⁵⁶. On nudi mnogobrojna tiskana i digitalna leksikografska izdanja, a s leksikografskim je radom započeo nakon što su 1841. godine otkupljena prava na rječnik *An American Dictionary of the English Language, Corrected and Enlarged*, Noe Webstera. Digitalni rječnik *Merriam-Webster.com Dictionary* utemeljen je na tiskanome rječniku *Merriam Webster's Collegiate Dictionary*, no redovito se ažurira novim natuknicama i revidiranim definicijama⁵⁷. Najnovije izdanje rječnika *Merriam Webster's Collegiate Dictionary* sadrži više od 225 000 definicija i približno 42 000 primjera uporabe, a u njemu se mogu pronaći riječi iz različitih domena⁵⁸. U odnosu na tiskani rječnik, digitalni rječnik nudi i dodatne sadržaje i značajke posebno prilagođene digitalnome okruženju⁵⁹. Ovaj rječnik nudi informacije o izgovoru riječi, definicije, izvedenice, sinonime, primjere uporabe u rečenicama, te izvore prve posvjedočenosti i etimološku informaciju. Digitalni je rječnik namijenjen uporabi u obrazovanju, a zahvaljujući širokoj

⁵⁴ Hrvatski jezični portal, „Rječnička baza,“ pristupljeno 30. svibnja 2020., <http://hjp.znanje.hr/index.php?show=baza>.

⁵⁵ Hrvatski jezični portal, „O nama,“

⁵⁶ Merriam-Webster, „About Us,“ pristupljeno 30. svibnja 2020., <https://www.merriam-webster.com/about-us>.

⁵⁷ Merriam-Webster, „About Us. Merriam-Webster FAQ,“ pristupljeno 30. svibnja 2020., <https://www.merriam-webster.com/about-us/faq>.

⁵⁸ Merriam-Webster, „Dictionaries. Merriam-Webster's Collegiate Dictionary, Eleventh Edition,“ pristupljeno 30. svibnja 2020., <https://www.merriam-webster.com/shop-dictionaries/dictionaries/collegiate-dictionary-eleventh-edition>.

⁵⁹ Merriam-Webster, „About Us. Merriam-Webster FAQ.“

rasprostranjenosti engleskoga jezika, digitalni rječnik mogu upotrebljavati korisnici raznih profila kao izvorni ili strani govornici engleskoga jezika.

4. Istraživanje

Vodeći se ranije navedenim istraživačkim pitanjima, ovo će poglavlje analizirati sadržajnost, odnosno sažetost etimološke informacije u neetimološkim rječnicima u odnosu na etimološke rječnike, ispitati etimološku teoriju među različitim vrstama rječnika, provjeriti postoji li morfološka analiza etimona, te odgovoriti na pitanje razlikuje li se pristup etimološkoj obradi posuđenih riječi od pristupa obradi naslijeđenih riječi. Najprije će se analizirati skup posuđenica, a potom skup naslijeđenih riječi. Analiza će započeti etimološkim rječnicima, počevši od tiskanoga (*The Concise Oxford Dictionary of English Etymology*), a zatim digitalnoga (*Nişanyan Sözlük*). Potom će uslijediti analiza neetimoloških rječnika, počevši od *Hrvatskoga jezičnog portala*, a zatim i rječnika *Merriam-Webster.com Dictionary*.

4.1. Posuđenice „television”, „televizyon” i „televizija”

Počevši od tiskanoga i digitalnoga etimološkog rječnika, najprije će biti ispitane riječi „television”, „televizyon” i „televizija”. Ove su riječi zajedničke trima jezicima jer potječu od istoga korijena. Nakon analize posuđenica u etimološkim rječnicima uslijedit će analiza ovih riječi u digitalnim neetimološkim rječnicima.

4.1.1. The Concise Oxford Dictionary of English Etymology

Riječ „television” u tiskanome etimološkom rječniku engleskoga jezika navedena je pod natuknicom *tele-*. Ova natuknica najprije donosi objašnjenje prefiksa *tele-* kako je prikazano u primjeru niže.

„before a vowel prop. *tel-*, but more often in the full form; pref. repr. Gr.

tēle, comb. form of *tēle* afar, far off (rel. to *télos* end).

Iz natuknice se može iščitati da se *tele-* ispred vokala javlja kao *tel-*, no češće se javlja u punoj formi u obliku grčkoga prefiksa *tēle-*, kao rječotvorni element „*tēle*” u značenju „dalek” (srodan riječi „*télos*” koja znači „kraj”). Nakon etimološke razrade prefiksa *tele-* slijedi popis riječi koje sadrže taj prefiks, primjerice „*telegraph*”, „*telephone*”, „*telescope*”, a među njima je i „*television*”. Uz riječ „*television*” unutar natuknice *tele-* stoji samo oznaka stoljeća posvjedočenosti (20. st.). Iako uz riječi poput „*telephone*” ili „*telescope*” uz oznaku posvjedočenosti stoji i napomena *see -PHONE* ili *see -SCOPE*, uz riječ „*television*” nema takve oznake, što bi moglo navesti na (pogrešan) zaključak da u rječniku ne postoji natuknica

„vision”⁶⁰. Natuknica „vision” donosi različita značenja ove riječi i stoljeća posvjedočenosti za svako značenje, a potom nudi etimološku informaciju, i to ovako:

(O)F. L. *vīsiō*, *-ōn*- sight, thing seen, f. *vīs*-, pp. stem of *vidēre* see; see
WIT², -ION.

Prema ovome objašnjenju „vision“ dolazi iz (staro)francuske, odnosno latinske riječi „vīsiō” koja se temelji na prefiksu *vīs*- koji je zapravo participska osnova latinskoga glagola „vidēre” u značenju „vidjeti”⁶¹. Uputnica na *WIT* (označena upravo velikim slovima i uputom „see”) vodi nas do natuknice koja objašnjava da taj korijen označava glagol „znati” i donosi primjere iz starosaksonskoga, starovisokonjemačkoga, staronordijskoga, sanskrta, grčkoga, latinskoga i drugih jezika, no u samoj natuknici *WIT* ne postoji uputnica na složenice koje sadrže riječ „vision” iako sama natuknica „vision” postoji i vodi do ovoga korijena⁶².

Kada je riječ o etimologiji svake od sastavnica riječi „television”, one su obrađene zasebno, svaka u svojoj natuknici, što za tiskani rječnik podrazumijeva veći utrošak vremena na listanje stranica i potragu za odgovarajućim natuknicama. Jedna je od poteškoća prilikom iščitavanja etimološke informacije svakako i listanje rječnika kako bi se pronašla objašnjenja za kratice jezika.

4.1.2. Nişanyan Sözlük

Kada se etimologija iste riječi, odnosno riječi „televizyon”, provjeri u digitalnome rječniku turskoga jezika, vidljivo je da je ona detaljnije razrađena od natuknice u tiskanome rječniku jer donosi više informacija, kao što je prikazano na slici 1: informaciju o izvoru i godini prve posvjedočenosti riječi, kao i konkretnu rečenicu u kojoj je riječ posvjedočena (1), informaciju o unosu riječi „televizyon” u *Rječnik filozofskih i gramatičkih termina (Felsefe ve Gramer Terimleri)* krovne institucije za turski jezik TDK (*Türk Dil Kurumu*⁶³) (2), informacije o samoj etimologiji riječi (3), poveznice na detaljniju analizu obiju sastavnica riječi (4), bilješku (5), slične riječi (6) i riječi koje vode na ovu natuknicu (7)⁶⁴.

⁶⁰ *The concise Oxford dictionary of English Etymology* (1996), s.v. “tele-.”

⁶¹ *The concise Oxford dictionary of English Etymology* (1996), s.v. “vision.”

⁶² *The concise Oxford dictionary of English Etymology* (1996), s.v. “wit²-.”

⁶³ Turska jezična organizacija

⁶⁴ *Nişanyan Sözlük*, s.v. “televizyon,” pristupljeno 9. svibnja 2020.,
<https://www.nisanyansozluk.com/?k=televizyon&lnk=1>.

televizyon	1	[Cumhuriyet - gazete, 1931] <i>İngiltere'nin muhtelif şehirlerindeki <u>televizyon</u> meraklıları, Darby koşusunu oturdıkları yerde başından nihayetine kadar seyre muvaffak olmuşlardır.</i>
	2	[TDK, Felsefe ve Gramer Terimleri, 1942] <i>uzagörüm, <u>televizyon</u> = [Fr.] télévision</i>
	3	~ İng television Fr télévision «uzak-görüş», uzaktan görüntü iletme işlemi ve bu işi yapan araç § EYun <i>télos</i> τῆλος uzak + Lat <i>visio</i> görme, görüş
	4	→ <u>tele+</u> , <u>vizyon</u>
	5	Not: "Uzaktan görüntü iletimi" anlamında soyut kavram 1907'den itibaren sıklıkla duyulmuş, ilk pratik televizyon yayını 1925-1927 yıllarında gerçekleştirilmiştir. Yunanca-Latince sözcük bileşimi kuraldışıdır.
	6	Benzer sözcükler: telejenik, televizyoncu, tv
	7	Bu maddeye gönderenler: televole

07.07.2015

Slika 1. Sučelje rječnika *Nišanyan Sözlük* na primjeru riječi „televizyon”

Iz prve informacije doznajemo da je riječ prvi put posvjedočena 1931. godine u novinama *Cumhuriyet*, a ispod izvora nalazi se konkretni primjer „*Ljubitelji televizije u raznim engleskim gradovima iz svojih su domova uspješno pogledali cijelu utrku Darby.*”⁶⁵ Iz druge informacije doznajemo da je riječ 1942. godine uvrštena u rječnik *Felsefe ve Gramer Terimleri*. Potom slijedi razrada etimologije obiju sastavnica riječi „televizyon” na istome mjestu. Rječnik *Nišanyan* navodi sve jezike posredstvom kojih je riječ ušla u turski jezik. Ona je u turski jezik prema ovome izvoru ušla posredstvom engleskoga ili francuskoga jezika. Nakon ove informacije navedena je definicija riječi, a potom najstariji jezici do kojih se može izvesti etimologija za riječ „televizyon”, a to su starogrčki i latinski jezik. Prelaskom pokazivača miša preko kratica jezika korisnik vrlo lako može vidjeti objašnjenje za svaku skraćenicu, što znatno olakšava uporabu rječnika. Primjerice, prelaskom pokazivača preko skraćenic *EYun* dobivamo informaciju da je to „starogrčki (6. st. pr. Kr. - 6. st. p. Kr.)”.

Autor rječnika posebnu je pažnju obratio na zapisivanje izvornih oblika riječi latinicom i grčkim pismom. Uz etimone autor navodi i njihova značenja, kao što je niže ilustrirano prijevodom etimološke informacije.

§ *EYun télos* τῆλος dalek + *Lat visio* viđenje, gledanje

U bilješci autor navodi kako se apstraktni pojam „prijenosa slike na daljinu” učestalo javlja od 1907. godine i kako je prvi praktični televizijski prijenos ostvaren između 1925. i 1927. godine. Autor također upućuje na nepravilno sastavljanje grčke i latinske riječi. Članak završava popisom sličnih riječi i poveznicom na riječ „televole” koja također vodi do

⁶⁵ Prijevod autora

natuknice „televizyon”⁶⁶. Klikom na poveznice sastavnica *tele-* i „vizyon”, rječnik korisnika vodi na detaljniju analizu svake sastavnice. Primjerice, za sastavnicu *tele-* autor navodi sljedeću etimologiju, naznačenu na slici 2.

~ *Fr télé+ / İng tele+* [bileşik adlarda] uzak < *EYun tēlos* πῆλος uzak << *HAvr *kʷél-o-s*
< *HAvr *kʷel-2* çok eski, uzak

Slika 2. Etimologija sastavnice *tele-* u rječniku *Nişanyan Sözlük*

Iz ovoga se može iščitati da je prefiks *tele-* preuzet posredstvom francuskoga („Fr”) i engleskoga („İng”) jezika u koje je ušao iz starogrčkog jezika („EYun”). Autor izvodi i pretpostavljenu rekonstrukciju iz praindoeuropskoga jezika („HAvr”)⁶⁷. Pretraga riječi „vizyon” korisnika dovodi do informacije da je riječ preuzeta iz latinskoga jezika. Kako je naznačeno niže na slici 3, javlja se i poveznica na tvorbeni sufiks *-(t)ion* na kojoj se nalazi detaljno objašnjenje ovoga sufiksa, informacije o njegovim ulogama u izvornome jeziku, informacije o morfološkim promjenama i tako dalje⁶⁸.

~ *Fr/İng vision* görüş, görme ~ *Lat visio* a.a. < *Lat videre* görmek +(t)ion

Slika 3. Primjer poveznice u rječniku *Nişanyan Sözlük*

4.1.3. Hrvatski jezični portal

Kada se „televizija” pretraži u hrvatskome neetimološkom rječniku, korisnik se susreće s prvom poteškoćom. Naime, etimologija nije opisana pod natuknicom „televizija”, već je etimološku informaciju potrebno zasebno otvoriti klikom na poveznicu „vizija”. Ovakav je prikaz poveznice vidljiv na slici 4⁶⁹.

Slika 4. Primjer etimološke informacije kakvu nudi *Hrvatski jezični portal*

⁶⁶ *Nişanyan Sözlük*, s.v. “televizyon,” pristupljeno 9. svibnja 2020., <https://www.nisanyansozluk.com/?k=televizyon&lnk=1>.

⁶⁷ *Nişanyan Sözlük*, s.v. “tele+,” pristupljeno 9. svibnja 2020., <https://www.nisanyansozluk.com/?k=tele%2B&lnk=1>.

⁶⁸ *Nişanyan Sözlük*, s.v. “vizyon,” pristupljeno 9. svibnja 2020., <https://www.nisanyansozluk.com/?k=vizyon&lnk=1>.

⁶⁹ *Hrvatski jezični portal*, s.v. “televizija,” pristupljeno 9. svibnja 2020., http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=f19mXBZ4&keyword=televizija.

Iako za sastavnicu „vizija” postoji poveznica, sastavnica *tele-* može se pretražiti jedino ručnim unosom. Pretraga sastavnice *tele-* daje nam rezultat prikazan na slici 5.

Slika 5. Etimologija sastavnice *tele-* na HJP-u

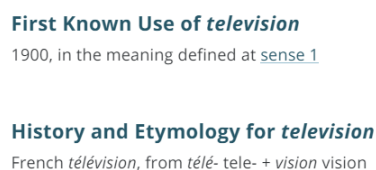
Rječnik navodi informaciju o jeziku iz koje je prefiks posuđen i njegovo značenje. Prisutna je također informacija da se radi o prijedlogu. Nedostaje informacija o posvjedočenosti, a nema ni dodatnih informacija ili primjera. Morfološka analiza etimona također nedostaje⁷⁰. Jednak je pristup obradi etimologije i kod sastavnice „vizija”, kao što se može vidjeti na slici 6⁷¹.

Slika 6. Etimologija riječi „vizija” na HJP-u

4.1.4. Merriam-Webster.com Dictionary

Pretraga riječi „television” u engleskome neetimološkom rječniku *Merriam-Webster* daje sljedeće rezultate prikazane na slici 7.

Slika 7. Prikaz etimološke informacije u rječniku *Merriam-Webster.com Dictionary*

U rječniku je, naime, navedena godina prve poznate uporabe ove riječi i u kojem značenju riječi, a ono je objašnjeno u prethodnim blokovima informacija. Po pitanju same etimologije, doznajemo da je riječ preuzeta iz francuskoga jezika, odnosno da se radi o

⁷⁰ Hrvatski jezični portal, s.v. „tele-,” pristupljeno 9. svibnja 2020., http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=f19mXRV0&keyword=tele.

⁷¹ Hrvatski jezični portal, s.v. „vizija,” pristupljeno 9. svibnja 2020., http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=f19vWxJ8&keyword=vizija.

posuđenici „télévision” koja se sastoji od dviju sastavnica⁷². Bez dodatne pretrage ovih sastavnica nema njihove detaljnije etimološke analize. Kako ne postoje poveznice na ove sastavnice, potrebno ih je ručno pretražiti. Ručnom pretragom doznajemo da je sastavnica „tele” posredstvom novoga latinskog jezika preuzeta iz grčkoga jezika. Autor navodi i značenje („dalek”) te sastavnice⁷³. Kako je prikazano niže na slici 8, pretragom sastavnice „vision” doznajemo da je ona posredstvom srednjega engleskog i anglo-francuskoga jezika preuzeta iz latinske riječi *vision-*, *visio* od glagola „videre” što znači „vidjeti”.

History and Etymology for *vision*

Noun

Middle English, from Anglo-French, from Latin *vision-*, *visio*, from *vidēre* to see — more at [WIT](#)

Slika 8. Etimologija riječi „vision” u rječniku *Merriam-Webster.com Dictionary*

Slično tiskanome rječniku engleskoga jezika, ponuđena je poveznica na oblik *WIT*, gdje korisnik može doznati dodatne informacije⁷⁴. Ovdje je autor rječnika izveo etimologiju sve do grčkih riječi „eidenai” i „idein”, „znati” i „vidjeti”⁷⁵. Slika 9 pokazuje detaljnije razrađenu etimologiju oblika *WIT*.

History and Etymology for *wit*

Noun

Middle English, from Old English; akin to Old High German *wizzi* knowledge, Old English *witan* to know

Verb

Middle English *witen* (1st & 3rd singular present *wot*, past *wiste*), from Old English *witan* (1st & 3rd singular present *wāt*, past *wisse*, *wiste*); akin to Old High German *wizzan* to know, Latin *vidēre* to see, Greek *eidenai* to know, *idein* to see

Slika 9. Primjer detaljnije razrađene etimologije u rječniku *Merriam-Webster.com Dictionary*

⁷² *Merriam-Webster.com Dictionary*, s.v. “television,” pristupljeno 9. svibnja 2020., <https://www.merriam-webster.com/dictionary/television>.

⁷³ *Merriam-Webster.com Dictionary*, s.v. “tele,” pristupljeno 9. svibnja 2020., <https://www.merriam-webster.com/dictionary/tele>.

⁷⁴ *Merriam-Webster.com Dictionary*, s.v. “vision,” pristupljeno 9. svibnja 2020., <https://www.merriam-webster.com/dictionary/vision>.

⁷⁵ *Merriam-Webster.com Dictionary*, s.v. “wit,” pristupljeno 9. svibnja 2020., <https://www.merriam-webster.com/dictionary/wit#etymology>.

4.2. Posuđenice „algebra”, „cebir” i „algebra”

Sljedeći je par za analizu skup imenica „algebra”, u engleskome i hrvatskome jeziku, te „cebir” u turskome jeziku. Ove će se riječi također najprije analizirati u etimološkim, a potom u neetimološkim rječnicima.

4.2.1. The Concise Oxford Dictionary of English Etymology

Uz riječ „algebra” u ovome rječniku najprije stoji naznaka da se riječ upotrebljavala u kontekstu medicinskoga namještanja kostiju (*bone setting*), no simbol „†” koji stoji uz ovo objašnjenje označuje zastarjelu uporabu riječi. Ona je u tome značenju posvjedočena u 14. stoljeću. Slijedi etimološko objašnjenje same riječi; autor je izveo etimologiju iz srednjovjekovnoga latinskog jezika („algebra”) u koji je riječ ušla posredstvom arapskoga jezika („al-jabr”). Uz arapski etimon navedeno je i značenje „reunion of broken parts”, odnosno „ponovno sastavljanje slomljenih dijelova”. Etimon je dodatno obrazložen pojašnjenjem da je izveden iz glagola „jabara”, što znači „ponovno ujediniti”. Rječnička natuknica završava informacijama o izvedenicama iz ovoga korijena („algebraic”, „algebraical”, „algebraist”) i o stoljećima njihove posvjedočenosti⁷⁶.

4.2.2. Nişanyan Sözlük

Rječnik *Nişanyan Sözlük* najprije donosi dva najranija izvora posvjedočenosti riječi „cebir” u različitim značenjima s preciznim godinama i primjerima posvjedočenosti (1069. u didaktičkome spjevu *Kutadgu Bilig* (*Znanje koje usređuje*), u značenju matematičkoga termina, i 1429. u prijevodu perzijskoga književnog djela *Gülistan* (*Ružičnjak*) u značenju „težak”). Nakon ovih informacija rječnik navodi arapski jezik kao jezik podrijetla i navodi arapskim alfabetom napisan, i na latinicu transliteriran izvorni oblik etimona („cabr”). Uz ovaj oblik prisutna je i poveznica na detaljno morfološko objašnjenje izvornoga oblika. Slijedi popis definicija koje pokazuju kako se riječ koristi u turskome jeziku, a autor uspostavlja vezu arapskoga korijena sa srodnom aramejskom riječju. Dana je definicija arapskoga etimona u značenjima „sastaviti” i „ujediniti”. Rječnička natuknica završava bilješkom koja raspravlja o pomaku značenja od „namještanja kostiju” do uporabe riječi u

⁷⁶ *The concise Oxford dictionary of English Etymology* (1996), s.v. “algebra.”

matematičkome kontekstu, popisom sličnih riječi te popisom riječi koje vode na spomenutu natuknicu⁷⁷.

4.2.3. Hrvatski jezični portal

Pretraga riječi „algebra” na *Hrvatskome jezičnom portalu* korisnika dovodi do mnogo jednostavnije razrađene etimologije. *HJP* navodi da je riječ preuzeta iz srednjovjekovnoga latinskog jezika posredstvom arapskoga jezika. *HJP* navodi riječ „al-ğābr”, što je ista riječ kao u prethodna dva izvora, samo je drukčije zabilježena, no ono po čemu se *HJP* razlikuje od prethodna dva izvora jest definicija značenja riječi. Ona je nepotpuna u odnosu na definicije iz tiskanoga i digitalnoga etimološkog rječnika. *HJP*, naime, navodi samo sljedeća značenja: „uspostavljanje” i „namještanje kostiju”. Čini se da je značenje „spajanja” ili „ujedinjenja” promaklo. Nedostaje podatak o posvjedočenosti riječi, morfološkoj analizi etimona, a *HJP* ne navodi niti izvedenice iz ovoga korijena. Međutim, ručna pretraga izvedenica korisnika poveznicom dovodi do temeljnoga pojma s etimološkom razradom⁷⁸.

4.2.4. Merriam-Webster.com Dictionary

Digitalni rječnik *Merriam-Webster* bilježi godinu posvjedočenosti riječi „algebra” (1551.) u značenju „aritmetika”. Iz informacije o etimologiji riječi korisnik doznaje da je riječ u engleski jezik ušla iz srednjovjekovnoga latinskog jezika, posredstvom arapske riječi „al-jabr”. Kao značenje arapske riječi navodi se „the reduction”, u značenju „namještanje”, a nedostatak ostalih značenja koja su navedena u etimološkim rječnicima ukazuje na nejednakost ili nepotpunost među definicijama etimona među različitim vrstama rječnika. Kao što je svojstveno strukturi ovoga rječnika, izvedenice traženih riječi popisane su iznad etimološke informacije. Dodatne informacije poput morfološke analize etimona nisu prisutne ni u ovome rječniku⁷⁹.

⁷⁷ *Nişanyan Sözlük*, s.v. “cebir,” pristupljeno 30. svibnja 2020., <https://www.nisanyansozluk.com/?k=cebir&lnk=1>.

⁷⁸ *Hrvatski jezični portal*, s.v. “algebra,” pristupljeno 30. svibnja 2020., http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=fF9iXw%3D%3D&keyword=algebra.

⁷⁹ *Merriam-Webster.com Dictionary*, s.v. “algebra,” pristupljeno 30. svibnja 2020., <https://www.merriam-webster.com/dictionary/algebra>.

4.3. Posuđenice „garage”, „garaj” i „garaža”

Kao posljednja skupina imenica za analizu poslužit će posuđenice „garage”, „garaj” i „garaža”. One su u sva tri jezika ušla posredstvom francuskoga jezika, no analiza rječnika pokazat će ulazi li se etimološki i u latinski dio riječi.

4.3.1. The Concise Oxford Dictionary of English Etymology

Tiskani etimološki rječnik engleskoga jezika riječ „garage” obrađuje na sljedeći način. Natuknici je najprije pridruženo (20.) stoljeće, kada je riječ prvi put zabilježena u engleskome jeziku. Potom slijedi informacija koja pokazuje da je riječ preuzeta iz francuskoga i da se temelji na riječi „garer” što znači „paziti”. Želi li korisnik vidjeti detaljniju analizu sastavnica riječi (korijen „ware” i sufiks *-age*), potrebno je prelistati rječnik kako bi se došlo do tih objašnjenja na koja natuknica „garage” upućuje oznakom *Cf.* („confer”, tj. „konzultiraj”)⁸⁰. Iz pregleda natuknice „ware” doznajemo da je uporaba toga oblika zastarjela i da nosi značenje „pobrinuti se”. Ona je germanskoga podrijetla i može se pratiti u nekoliko starih jezika poput staroengleskoga, starosaksonskoga, staronordijskoga i sl.⁸¹ Za sufiks *-age* doznajemo da je (staro)francuskoga podrijetla i da je povezan s latinskim sufiksom *-aticum*⁸².

4.3.2. Nişanyan Sözlük

Digitalni etimološki rječnik turskoga jezika za riječ „garaj” najprije navodi izvor, godinu (1920.) i primjer prve uporabe ove riječi. Potom slijedi informacija da je riječ o posuđenici iz francuskoga jezika, uz naveden francuski oblik („garage”) i definiciju (1. čuvanje brodice ili drugih prijevoznih sredstava na zatvorenome prostoru, 2. zatvoreni prostor koji se upotrebljava u ovu svrhu). Autor zatim navodi da je oblik „garage” nastao iz oblika „garer/guarer” u značenju „čuvati”, te i iz sufiksa *-age*. Natuknica završava poveznicama koje vode do detaljnijega objašnjenja sufiksa *-age* i korijena „gar”⁸³. Klikom na poveznicu za sufiks *-age* korisnik doznaje da je funkcija sufiksa tvorba imenica iz drugih imenica ili glagola, te da sufiks potječe iz latinskoga sufiksa *-aticum* koji je ušao u francuski, talijanski,

⁸⁰ *The concise Oxford dictionary of English Etymology* (1996), s.v. “garage.”

⁸¹ *The concise Oxford dictionary of English Etymology* (1996), s.v. “ware³.”

⁸² *The concise Oxford dictionary of English Etymology* (1996), s.v. “-age.”

⁸³ *Nişanyan Sözlük*, s.v. “garaj,” pristupljeno 31. svibnja 2020., <https://www.nisanyansozluk.com/?k=garaj&lnk=1>.

engleski i španjolski jezik u izmijenjenome obliku. Ispod objašnjenja navedeno je nekoliko riječi u turskome jeziku koje sadrže taj sufiks⁸⁴. Pregledom poveznice na korijen „gar” korisnik doznaje informaciju o posvjedočenosti te detaljniju analizu jezika (i odgovarajućih značenja u tim jezicima) iz kojih je korijen ušao u turski jezik, kao riječ „gar” u značenju „kolodvor”. Za razliku od engleskoga, ovaj rječnik daje informaciju samo o starofrancuskome, germanskome i praindoeuropskome podrijetlu⁸⁵.

4.3.3. Hrvatski jezični portal

Hrvatski neetimološki digitalni rječnik navodi informaciju da je riječ „garaža” preuzeta iz francuske riječi „garage” koja je posredno povezana s riječju „garer” u značenju „skloniti”. Nedostaje informacija o posvjedočenosti, a nema ni detaljnije analize korijena riječi niti njegovih sekundarnih značenja. Rječnik ne navodi ni poveznice na detaljniju analizu sastavnica („gar” i *-age*)⁸⁶.

4.3.4. Merriam-Webster.com Dictionary

Engleski neetimološki digitalni rječnik navodi mnogo detaljnije etimološke informacije. Uz dvije informacije o posvjedočenosti u različitim značenjima, korisnik doznaje i da je riječ posuđena iz francuskoga jezika u značenju „pristanište brodova, mjesto za čuvanje vozila”. Kao etimon navedena je riječ „garer” i njezino značenje, kao i njezini stariji oblici „guerrer”, odnosno „garrer” u značenju „privezati (brod), zaštititi (robu)” iz srednjovjekovnoga francuskog jezika. U taj je jezik riječ ušla iz starofrancuskoga posredstvom staronordijskoga glagola „vara”, u značenju „upozoriti”. Za detaljniju analizu sastavnica riječi „garage” korisnik može pogledati poveznice na sufiks *-age* i korijen „ware”⁸⁷. Sufiks *-age* objašnjen je kao i u prethodnim rječnicima, no u slučaju ovoga rječnika nalaze se i primjeri latinskih riječi koje sadrže sufiks *-aticum*. Međutim, jedino autor

⁸⁴ *Nişanyan Sözlük*, s.v. “Fransızca +age ekiyle yapılan kelimeler,” pristupljeno 31. svibnja 2020., <https://www.nisanyansozluk.com/?s=structures&tttype=for&ww=%2Bage>.

⁸⁵ *Nişanyan Sözlük*, s.v. “gar¹,” pristupljeno 31. svibnja 2020., <https://www.nisanyansozluk.com/?k=gar1&lnk=1>.

⁸⁶ *Hrvatski jezični portal*, s.v. “garaža,” pristupljeno 31. svibnja 2020., http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=fFhhUBE%3D&keyword=gara%C5%BEa.

⁸⁷ *Merriam-Webster.com Dictionary*, s.v. “garage,” pristupljeno 31. svibnja 2020., <https://www.merriam-webster.com/dictionary/garage>.

natuknice u ovome rječniku uspostavlja vezu latinskoga sufiksa s grčkim sufiksom *-tikos*⁸⁸. Objašnjenje korijena „ware” isto je kao i u tiskanome etimološkom rječniku engleskoga jezika, izuzev nedostatka informacije o staronormanskome jeziku. Također, za razliku od tiskanoga, digitalni rječnik navodi i značenje svakoga oblika korijena „ware” u starijim varijantama jezika⁸⁹.

4.4. Posuđenice „static”, „statik” i „statičan”

Posebice kako bi se ispitao pristup obradi izvedenica u različitim rječnicima, jedan je od kriterija prilikom sastavljanja podatkovnoga skupa svakako bila i raznolikost u vrstama riječi. Analiza pridjeva pružit će, između ostaloga, uvid u pitanje uvrštavanja izvedenica u etimološke, odnosno neetimološke rječnike. Prvome skupu pridjeva za analizu pripadaju riječi „static”, „statik” i „statičan”.

4.4.1. The Concise Oxford Dictionary of English Etymology

Rječnik *The Concise Oxford Dictionary of English Etymology* navodi da je riječ „static” u značenju težine zastarjela i da je posvjedočena u 17. stoljeću. Rječnik zatim navodi još dva značenja zabilježena u 17. i 19. stoljeću. Potom je navedena informacija da je riječ u engleski jezik ušla iz grčke riječi „statikós” i da se odnosi na težinu. Grčki je oblik utemeljen na hipotetskome obliku *sta-*. Natuknica završava trima izvedenicama i stoljećima posvjedočenosti, od kojih je oblik „static” u imenskome značenju zastario i preoblikovan je u „statics” u 17. stoljeću. Taj je oblik preuzet iz grčkoga „statiké”, a navedeno je i značenje grčkoga oblika. Navedena je i informacija da je spomenuti etimon imenica ženskoga roda riječi „statikós”⁹⁰.

4.4.2. Nişanyan Sözlük

Natuknica u ovome rječniku, kao i dosad, započinje izvorom, godinom (1931.) i primjerom posvjedočenosti. Etimologija je izvedena iz hipotetskoga praindoeuropskog oblika

⁸⁸ *Merriam-Webster.com Dictionary*, s.v. “-age,” pristupljeno 31. svibnja 2020., <https://www.merriam-webster.com/dictionary/-age#etymology>.

⁸⁹ *Merriam-Webster.com Dictionary*, s.v. “ware,” pristupljeno 31. svibnja 2020., <https://www.merriam-webster.com/dictionary/ware#etymology>.

⁹⁰ *The concise Oxford dictionary of English Etymology* (1996), s.v. “static.”

steh₂*- ili (stā*-). Potom su navedeni starogrčki oblici *histēmi* i *stā*-, odnosno *ἵσθημι* i *στα-* kojima je dodan sufiks *-t*. Za sufiks *-t* (*sta+t*) postoji poveznica koja vodi na detaljniju morfološku analizu sufiksa. Iz ovih se oblika razvio oblik „stātós”, odnosno *στατός*, koji se dodatkom sufiksa *-ik*, na koji također postoji poveznica, preoblikovao u oblik „stātikós”. Takav je oblik značenjski imao veze s vaganjem, ravnotežom i konstantnošću. Takva je riječ ušla u francuski jezik u obliku „statique”, iz kojega je naposljetku ušla u turski jezik u obliku „statik”. Natuknica završava poveznicom na još detaljnija objašnjenja grčkih oblika koja su obrađena u natuknici „istasyon” („stanica”), a potom slijedi popis sličnih riječi i riječi koje vode na natuknicu „statik”⁹¹.

4.4.3. Hrvatski jezični portal

Riječ „statičan” na *Hrvatskome jezičnom portalu* etimološki je objašnjena kao posuđenica iz novolatinskoga oblika „staticus”, koji je nastao iz grčke riječi „statikós” u značenju „koji zaustavlja”. Pogledaju li se značenja etimona u prethodna dva rječnika, može se vidjeti razlika u tumačenjima. Dok etimološki rječnici značenje dovode u vezu s težinom, neetimološki rječnik hrvatskoga jezika značenje dovodi u vezu sa zaustavljanjem⁹².

4.4.4. Merriam-Webster.com Dictionary

Ovaj rječnik za natuknicu „static” najprije navodi dvije godine posvjedočenosti u dvama različitim značenjima, a zatim je etimološki objašnjava kao posuđenicu iz novolatinskoga oblika „staticus”, iz grčkoga „statikos” u značenju zaustavljanja ili težine. Rječnik ide korak dalje od *Hrvatskoga jezičnoga portala* i tiskanoga etimološkog rječnika engleskoga jezika jer navodi još raniji grčki oblik iz kojega je preuzet oblik „statikos”, a to je „histanai” što znači „zaustaviti, težiti”. Navedena je i poveznica koja vodi na detaljnije objašnjenje riječi „histanai”⁹³.

⁹¹ *Nişanyan Sözlük*, s.v. „statik,” pristupljeno 2. lipnja 2020., <https://www.nisanyansozluk.com/?k=statik&lnk=1>.

⁹² *Hrvatski jezični portal*, s.v. „statičan,” pristupljeno 2. lipnja 2020., http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=d1tWRU%3D&keyword=stati%C4%8Dan.

⁹³ *Merriam-Webster.com Dictionary*, s.v. „static,” pristupljeno 2. lipnja 2020., <https://www.merriam-webster.com/dictionary/static>.

4.5. Posuđenice „acrobatic”, „akrobatik” i „akrobatski”

Sljedeći je skup pridjeva za analizu izveden iz imenice „akrobat”, odnosno „acrobat”. Riječ je o pridjevima „acrobatic”, „akrobatik” i „akrobatski”, grčkoga podrijetla.

4.5.1. The Concise Oxford Dictionary of English Etymology

U ovome tiskanom rječniku ne postoji natuknica „acrobatic”. Etimologiju je potrebno potražiti pod natuknicom „acrobat”. Etimološka je informacija vrlo kratka. Nakon stoljeća posvjedočenosti (19. stoljeće) slijedi informacija da se radi o posuđenici „acrobate” iz francuskoga jezika koja je u francuski jezik ušla posredstvom grčke riječi „akrobátēs” koja se temelji na riječi „akróbatos”. Natuknica završava objašnjenjem da riječ „akróbatos” znači „koji hoda na vršcima prstiju”⁹⁴.

4.5.2. Nişanyan Sözlük

Pretragom riječ „akrobatik” u turskome digitalnom rječniku korisnik je preusmjeren na natuknicu „akrobat”. Uz izvor posvjedočenosti (Novine *Cumhuriyet*) i godinu (1930.) stoji primjer rečenice u kojoj je riječ prvi put zabilježena u turskome jeziku.

„Bu kere Avrupa'dan celbettiğimiz büyük akrobat trupu.”

„Velika akrobatska skupina koju smo ovoga puta pozvali iz Europe.”

Nakon primjera slijedi etimološko pojašnjenje. Autor navodi da je riječ posuđenica iz francuske riječi „acrobate” u značenju „akrobat”. Ta je riječ u francuski jezik ušla posredstvom starogrčkoga oblika „akróbatos” odnosno *ακρόβατος*, u značenju „onaj koji hoda na vršcima prstiju”. Rječnik potom morfološki analizira riječ „akróbatos” i navodi da se radi o dvjema sastavnicama: starogrčki „akrós” i starogrčki „bátos”, pri čemu je značenje sastavnice „akrós” zabilježeno kao „vrhovni”, a „bátos” kao glagolski pridjev prošli glagola „hodati”, dakle „onaj koji je hodao”. Autor navodi i oblike „baínō” i *bat-* u značenju „hodati”, „koračati”. Natuknica završava dvjema poveznicama na detaljnije opise sastavnica *akr(o)-* i „baz”⁹⁵. Za sastavnicu *akr(o)-* navodi se da je u turski jezik ušla posredstvom francuskoga ili engleskoga jezika i da se koristi sastavljeno s imenicama. Njezino je značenje definirano kao „vrhovni” i ponuđen je starogrčki i praindoeuropski pretpostavljeni oblik u

⁹⁴ *The concise Oxford dictionary of English Etymology* (1996), s.v. “acrobat.”

⁹⁵ *Nişanyan Sözlük*, s.v. “akrobat,” pristupljeno 2. lipnja 2020., <https://www.nisanyansozluk.com/?k=akrobat&lnk=1>.

značenju „oštar”, „zašiljen” ili „gornji”. Autor povlači paralelu između praindoeuropskoga oblika **h₂ek-* odnosno **ak-* i navodi da se oni nalaze i u latinskim riječima poput „acus”, „acetum” i sl.⁹⁶. Za sastavnicu „baz” navodi se francusko, odnosno englesko podrijetlo u riječi „base” sa svojim značenjima, te posredovanje preko latinskoga i starogrčkoga sve do pretpostavljenoga praindoeuropskog oblika. Svaki oblik u posredovanim jezicima ima i navedeno značenje⁹⁷.

4.5.3. Hrvatski jezični portal

Pridjev „akrobatski” na *Hrvatskome jezičnom portalu* ne nudi etimologiju ove riječi. Za etimološku je analizu potrebno otvoriti poveznicu „akrobat” navedenu u etimološkome bloku informacija⁹⁸. Od etimoloških informacija rječnik navodi da se radi o posuđenici iz francuskoga jezika u obliku „acrobate”, što je u francuski jezik ušlo posredstvom grčkoga jezika. Kao grčki etimon naveden je oblik „acrobátēs” u značenju „koji hoda na vršcima prstiju”. Autor etimološke informacije navodi da je riječ „acrobátēs” posredno izvedena iz oblika „akrobateîn”, što znači „hodati na vršcima prstiju”⁹⁹.

4.5.4. Merriam-Webster.com Dictionary

Digitalni neetimološki rječnik engleskoga jezika korisnika također preusmjerava na natuknicu „acrobat” prilikom pretrage riječi „acrobatic”. Najprije je navedena godina (1827.) prve uporabe ove riječi u engleskome jeziku. U etimološkome dijelu naznačeno je da je riječ posuđena iz francuskoga oblika „acrobates, acrobate” posredstvom srednjovjekovnoga grčkog oblika „akrobátēs” u značenju „hodač po užetu”. Riječ je izvedena iz oblika „akróbatos” („koji hoda na vršcima prstiju”), koja se sastoji od prefiksa *akro-* i sufiksa *-batos*, što je glagolski pridjev glagola „baínein” („hodati”)¹⁰⁰, no nije navedena etimologija ovih sastavnica. Natuknica završava poveznicom na dodatno objašnjenje prefiksa *akro-* u kojemu nailazimo na informaciju o indoeuropskome korijenu **h₂ek-r-*, izvedenici iz oblika **h₂ek-*,

⁹⁶ *Nišanyan Sözlük*, s.v. „akr(o)+”, pristupljeno 2. lipnja 2020., <https://www.nisanyansozluk.com/?k=akr%28o%29%2B&lnk=1>.

⁹⁷ *Nišanyan Sözlük*, s.v. „baz”, pristupljeno 2. lipnja 2020., <https://www.nisanyansozluk.com/?k=baz&lnk=1>.

⁹⁸ *Hrvatski jezični portal*, s.v. „akrobatski”, pristupljeno 2. lipnja 2020., http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=f1pjWw%3D%3D&keyword=akrobatski.

⁹⁹ *Hrvatski jezični portal*, s.v. „akrobat”, pristupljeno 2. lipnja 2020., http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=f1piUA%3D%3D&keyword=akrobat.

¹⁰⁰ *Merriam-Webster.com Dictionary*, s.v. „acrobat”, pristupljeno 2. lipnja 2020., <https://www.merriam-webster.com/dictionary/acrobatic>.

što znači „zašiljen”. Autor navodi i latinski, sanskrtski, srednjoirski, starocrkvenoslavenski te litavski oblik izveden iz ovoga korijena¹⁰¹.

4.6. Posuđenice „(to) crystallize”, „kristallenmek” i „kristalizirati (se)”

Analiza skupa pridjeva izvedenih iz imenice „akrobat” pokazala je da je etimologija navedenih izvedenica bila objašnjena pod glavnom natuknicom, odnosno imenicom. Sljedećemu skupu izvedenica za analizu pripadaju glagoli „(to) crystallize”, „kristallenmek” i „kristalizirati (se)”. Ove riječi pripadaju posljednjemu skupu riječi za analizu posuđenica.

4.6.1. The Concise Oxford Dictionary of English Etymology

Kada je riječ o izvedenicama iz imenica, analiza pokazuje da one ponekad nemaju vlastitu natuknicu. Primjerice, riječ „static” imala je vlastitu natuknicu, no riječ „acrobatic” bilo je potrebno pretražiti pod glavnom natuknicom. Jednak je pristup i obradi riječi „(to) crystallize”, koju je potrebno potražiti pod natuknicom „crystal”. Najprije je navedeno njezino zastarjelo značenje „led”, a zatim i značenja „čisti kvarc”, iz staroengleskoga jezika, te „kristal”, značenje zabilježeno u 14. stoljeću. U značenju visokoprozirnoga stakla javlja se u 16. stoljeću, a u značenju mineraloškoga oblika zabilježena je u 17. stoljeću. Riječ „crystal” u engleski je ušla iz starofrancuskoga „cristal” posredstvom latinskoga „crystallum” i grčkoga „krústallos”. Uz grčki oblik navedeno je značenje („led”) i osnove „krustaínein” („zamrznuti se”) i „krúos” („mraz”). Natuknica završava izvedenicom „crystalline”, stoljećem posvjedočenosti te njezinom kratkom etimologijom. Na kraju se natuknice nalazi i tražena riječ „crystallize” i njezino stoljeće (16.) posvjedočenosti¹⁰².

4.6.2. Nişanyan Sözlük

Pretraga riječi „kristallenmek” korisnika dovodi do riječi „kristal”. Naime, za „kristallenmek” ne postoji vlastita natuknica, nego je među jedanaest rezultata najbližih traženome pojmu potrebno odabrati „kristal”. Odabirom odgovarajuće natuknice korisnik može vidjeti da riječ „kristallenmek” nije zabilježena niti među riječima koje dovode do natuknice „kristal”. Natuknica „kristal” započinje dvama izvorima, godinama (1863. i 1875.)

¹⁰¹ Merriam-Webster.com Dictionary, s.v. “acr-,” pristupljeno 2. lipnja 2020., <https://www.merriam-webster.com/dictionary/acr-#etymology>.

¹⁰² The concise Oxford dictionary of English Etymology (1996), s.v. “crystal.”

i primjerima prve posvjedočenosti u dvama različitim značenjima. Potom slijedi analiza etimologije; riječ je preuzeta iz francuskoga „cristal” u značenju „kristal”, kao posuđenica iz starogrčkoga „krýstallos” („led”), što je ujedno oblik srodan riječi „krýos” („led”). U starogrčki jezik riječ je ušla iz pretpostavljene praindoeuropske riječi „krus-tó-s” („kora”, „led”, „ono što pucketa”). Taj je oblik nastao iz oblika „krews” („okoriti”). Nakon etimologije slijedi bilješka u kojoj se navodi latinska riječ „crusta” s kojom je potrebno usporediti riječ „kristal”. Natuknica završava sličnim riječima i riječima koje vode do natuknice „kristal”¹⁰³.

4.6.3. Hrvatski jezični portal

Pod etimološkom informacijom za riječ „kristalizirati” na *Hrvatskome jezičnom portalu* stoji poveznica na riječ „kristal”¹⁰⁴. Klikom na poveznicu korisnik doznaje da je riječ preuzeta iz njemačkoga „Kristall” posredstvom grčke riječi „krýstallos” („led”) izvedene iz glagola „krystáinesthai” („leđiti se”)¹⁰⁵.

4.6.4. Merriam-Webster.com Dictionary

Etimološka razrada riječi „crystallize” sastoji se od godine prve posvjedočenosti u engleskome jeziku u prijelaznome značenju „kristalizirati” te od poveznica na dvije sastavnice tražene natuknice (korijen „crystal” i sufiks *-ize*)¹⁰⁶. Korisnik tek klikom na ponuđene poveznice dobiva detaljnije etimološke informacije. Prema ovome rječniku, riječ „crystal” u suvremeni je engleski jezik ušla iz staroengleske riječi „cristal” u značenju „prozirni kvarc” ili „predmet izrađen od kvarca”, što je preuzeto iz anglofrancuskoga posredstvom latinske riječi „crystallum” („čisti led”, „kvarc”), koja je preuzeta iz grčkoga „krýstallos”. Riječ „crystal” zamijenila je staroenglesku inačicu „cristalla, cristal, cristallum” posuđenu iz latinskoga „crystallum”. Ispod etimološke informacije stoji i napomena da se grčka riječ „krýstallos” tradicionalno etimološki povezivala s riječju „krýos” u značenju

¹⁰³ *Nišanyan Sözlük*, s.v. „kristal,” pristupljeno 3. lipnja 2020., <https://www.nisanyansozluk.com/?k=kristal&lnk=1>.

¹⁰⁴ *Hrvatski jezični portal*, s.v. „kristalizirati,” pristupljeno 3. lipnja 2020., http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=elhiXhc%3D&keyword=kristalizirati.

¹⁰⁵ *Hrvatski jezični portal*, s.v. „kristal,” pristupljeno 3. lipnja 2020., http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=elhiXhA%3D&keyword=kristal.

¹⁰⁶ *Merriam-Webster.com Dictionary*, s.v. „crystallize,” pristupljeno 3. lipnja 2020., <https://www.merriam-webster.com/dictionary/crystallize>.

„leden” ili „mraz” te latinskom riječju „crusta” („tvrdi površinski sloj”), no autor navodi da morfološki detalji nisu bili objašnjivi te da je vjerojatnija teorija Roberta Beekesa da je riječ „krýstallos” predgrčkoga podrijetla zbog njezina sufiksa *-allos* i inačice „króstallos”. Potom slijedi poveznica s dodatnim objašnjenjima za prefiks *-cryo* i korijen „crust”¹⁰⁷. Ovakva rječnička struktura pokazuje da je potrebno kretati se među različitim stranicama kako bi se došlo do analize korijena, prefiksa i sufiksa koji (potencijalno) tvore traženu riječ umjesto eventualnoga padajućeg izbornika koji se po potrebi može sakriti. Kada je riječ o etimologiji sufiksa *-ize*, autor navodi da je on u engleski jezik ušao iz srednjovjekovnoga francuskog oblika *-iser* posredstvom kasnoga latinskog sufiksa *-izare* preuzetoga iz grčkoga *-izein*¹⁰⁸.

4.7. Naslijeđene riječi u tiskanome etimološkom rječniku engleskoga jezika

Nakon analize posuđenica u ovom će se poglavlju analizirati naslijeđene riječi za sva tri jezika. Ova će analiza pokazati koliko je duboko etimologija naslijeđenih riječi razrađena u četiri različita rječnika. Analiza će također pokazati kako su naslijeđene riječi obrađene u digitalnim rječnicima, a kako u tiskanome. Naslijeđene će se riječi najprije ispitati u tiskanome etimološkom rječniku engleskoga jezika *The Concise Oxford Dictionary of English Etymology*. Skup riječi za analizu čine naslijeđene riječi „word” („riječ”), „little” („malen”) i „(to) begin” („početi”).

4.7.1. Imenica „word”

Natuknica u ovome rječniku započinje kratkom definicijom riječi „word”. Iz etimološkoga dijela doznajemo da je riječ u suvremeni engleski jezik ušla iz staroengleskoga „word” što odgovara starosaksonske obliku. Naveden je i nizozemski oblik „woord”, a potom slijedi izvođenje etimologije iz (staro)visokonjemačkoga oblika „wort”, staronordijskoga „orð”, te gotškoga „waurd”, koji su se razvili iz germanskoga pretpostavljenog oblika „wordam”. On je nastao iz hipotetskoga indoeuropskog oblika za koji se smatra da se temelji na obliku *wer-*. Navedeni su i srodni grčki, latinski, sanskrtski i

¹⁰⁷ *Merriam-Webster.com Dictionary*, s.v. “crystal,” pristupljeno 3. lipnja 2020., <https://www.merriam-webster.com/dictionary/crystal#etymology>.

¹⁰⁸ *Merriam-Webster.com Dictionary*, s.v. “-ize,” pristupljeno 3. lipnja 2020., <https://www.merriam-webster.com/dictionary/-ize#etymology>.

litavski oblici i njihova značenja. Natuknica završava informacijom da odatle potječe i riječ „wordy” iz staroengleskoga jezika, no detaljnije morfološke analize etimona nema¹⁰⁹.

4.7.2. Pridjev „little”

Prema ovome rječniku, riječ „little” bila je prisutna u staroengleskome jeziku u obliku „lȳtel”, što odgovara starosaksonskome obliku „luttil”, nizozemskome „luttel” i starovisokonjemačkome „luzzil”, odnosno srednjogornjonjemačkome i njemačkome dijalektalnom obliku „lützel”). Etimologija se izvodi do zapadnogermanskoga oblika „lattila”, utemeljenoga na korijenu *lat-*, prisutnome i u staroengleskome prilogu „lȳt” u značenju „malo”. Natuknica završava uputom („Compared”) da se usporede natuknice „less” i „least”. Na uputnice ukazuju i velika slova kojima su ispisane takve riječi. Ovoj natuknici nedostaju stoljeće posvjedočenosti i morfološka analiza¹¹⁰.

4.7.3. Glagol „(to) begin”

Iz informacija o etimologiji za ovaj glagol korisniku su najprije ponuđeni perfektni i participski oblik glagola. Potom je navedena informacija da je riječ naslijeđena iz staroengleskoga „beginnan”, što odgovara starosaksonskome obliku. Etimologija se izvodi preko starovisokonjemačkoga oblika „biginnan”, koji je uspoređen s nizozemskim i njemačkim „beginnen”, do zapadnogermanskoga oblika koji je izveden iz prefiksa *be-* i pretpostavljenoga korijena „ginnan”, nepoznata podrijetla, što ukazuje na postojanje morfološke analize za ovu riječ. Za prefiks *be-* ne postoji objašnjenje u glavnoj natuknici, no on je označen velikim slovima što ukazuje na postojanje dodatne natuknice s detaljnijim etimološkim objašnjenjem prefiksa¹¹¹. U toj je natuknici navedeno da je riječ o staroengleskome prefiksu koji odgovara starosaksonskome i starovisokonjemačkome prefiksu. Starim su prefiksima pridružena njihova značenja, a natuknica završava dodatnim napomenama o značenjima ovoga prefiksa¹¹².

¹⁰⁹ *The concise Oxford dictionary of English Etymology* (1996), s.v. “word.”

¹¹⁰ *The concise Oxford dictionary of English Etymology* (1996), s.v. “little.”

¹¹¹ *The concise Oxford dictionary of English Etymology* (1996), s.v. “begin.”

¹¹² *The concise Oxford dictionary of English Etymology* (1996), s.v. “be-.”

4.8. Naslijeđene riječi u digitalnome neetimološkom rječniku engleskoga jezika

Pristup obradi istih riječi („word”, „little” i „(to) begin”) ispitat će se i u neetimološkome rječniku engleskoga jezika *Merriam-Webster.com Dictionary*.

4.8.1. Imenica „word”

Etimološki blok informacija za riječ „word” u rječniku *Merriam-Webster* započinje dvjema oznakama posvjedočenosti riječi. U imenskome je značenju ona zabilježena prije 12. stoljeća, a u glagolskome značenju u 13. stoljeću. Po pitanju same etimologije, autor rječnika navodi da je to riječ naslijeđena iz srednjovjekovnoga engleskog jezika u koji je ušla iz staroengleskoga. Autor također navodi da je riječ srodna visokonjemačkome obliku „wort”, latinskome „verbum”, grčkome „eirein” i hititskome *weriya-*. Uz svaki je srodni oblik navedeno i značenje toga oblika, no morfološka analiza nedostaje¹¹³.

4.8.2. Pridjev „little”

Pretragom riječi „little” korisnik najprije nailazi na tri informacije o posvjedočenosti. Riječ je zabilježena prije 12. stoljeća kao pridjev, prilog i imenica. Potom slijedi etimološko objašnjenje da je riječ proistekla iz srednjovjekovnoga engleskog oblika „littel”, u koji je ušla posredstvom staroengleskoga „lȳtel”. Ovi su oblici srodni visokonjemačkome „luzzil” u istome značenju¹¹⁴. Morfološke analize za ovu riječ nema.

4.8.3. Glagol „(to) begin”

Prema digitalnome neetimološkom rječniku engleskoga jezika riječ „to begin” prvi je put zabilježena prije 12. stoljeća u značenju „započeti”. Etimološki proizlazi iz srednjovjekovnoga engleskog oblika „beginnen”, koji je preuzet iz staroengleskoga „beginnan”, a morfološka analiza pokazuje da se tvori pomoću prefiksa *be-* i korijena „ginnan”, koji se povezuje s germanskim pretpostavljenim korijenom **genn-a-*, čije značenje nije sa sigurnošću utvrđeno. Taj se korijen nalazi i u staroengleskome „onginnan”, u značenju

¹¹³ *Merriam-Webster.com Dictionary*, s.v. “word,” pristupljeno 4. lipnja 2020., <https://www.merriam-webster.com/dictionary/word>.

¹¹⁴ *Merriam-Webster.com Dictionary*, s.v. “little,” pristupljeno 5. lipnja 2020., <https://www.merriam-webster.com/dictionary/little>.

„biti na početku”, starovisokonjemačkome „beginnan” i gotškome „duginnan”¹¹⁵. Za prefiks *be-* postoji poveznica s objašnjenjem etimologije ovoga prefiksa. Prema toj je poveznici riječ o srednjovjekovnome engleskom prefiksu koji je ušao posredstvom staroengleskih oblika *bi-* i *be-*. Srodan je staroengleskome „bī” („pokraj”, „blizu”). Za dodatne informacije korisnik može pogledati još jednu poveznicu navedenu na kraju natuknice¹¹⁶.

4.9. Naslijeđene riječi u digitalnome etimološkom rječniku turskoga jezika

Pristup obradi naslijeđenih riječi u ovom će se poglavlju ispitati u digitalnome etimološkom rječniku turskoga jezika *Nişanyan Sözlük*. Skup riječi za analizu također čine imenica, pridjev i glagol, kao i u analiziranome skupu engleskih riječi. To su u ovome slučaju riječi „gün” („dan”), „sıcak” („topao”) i „koşmak” („trčati”).

4.9.1. Imenica „gün” („dan”)

Pretragom naslijeđene riječi „gün” u digitalnome etimološkom rječniku turskoga jezika korisnik najprije može vidjeti tri različita izvora, godine i primjere posvjedočenosti ove riječi, od kojih je prvi primjer najstariji (zabilježen je 735. godine), pa je tražena riječ zabilježena arhaično u obliku „kün”. Potom slijede primjeri iz 1377. i 1876. godine. Tri su primjera uzeta kako bi se predstavile različite uporabe riječi „gün”, primjerice u značenju „dan za danom” („gün-be-gün”), ili u sintagmi „crni dan” („kara gün”), odnosno „tuga”, „žalovanje” i sl. Iz slike 10 može se vidjeti kako izgleda prikaz naslijeđene riječi u ovome rječniku.

ETü: [Orhun Yazıtları, 735]
tünli künli yeti ödüşke subsız keçtim [geceli gündüzlü yedi günde susuz geçtim]
TTü: *günbegün* [Erzurumlu Darir, Kissa-i Yusuf terc., <1377]
gün-be-gün incelüben oldu hilâl
TTü: [Ahmed Vefik Paşa, Lehce-ı Osmani, 1876]
gün aşırı (...) gün tutulmak (...) kara gün: matem, ye's
<< *ETü kün güneş, gündüz*
Benzer sözcükler: bugün, gün aşırı, gün doğusu, gün dönümü, gün görmüş, günbegün, gündeğdu, günebakan, günlük, günöte, günü gününe, günübürlük, öngün
Bu maddeye gönderenler: [günaydın](#), [günce](#), [güncel](#), [gündelik](#), [gündem](#), [gündüz](#), [güneş](#), [güney](#), [güneyik](#), [günlük](#)¹
f t 04.10.2017

Slika 10. Primjer etimološke informacije naslijeđene imenice u rječniku *Nişanyan Sözlük*

¹¹⁵ *Merriam-Webster.com Dictionary*, s.v. “begin,” pristupljeno 6. lipnja 2020., <https://www.merriam-webster.com/dictionary/begin>.

¹¹⁶ *Merriam-Webster.com Dictionary*, s.v. “be-,” pristupljeno 6. lipnja 2020., <https://www.merriam-webster.com/dictionary/be-#etymology>.

Nakon izvora posvjedočenosti slijedi kratka etimologija koja ukazuje na to da se radi o staroj turskoj riječi koja je glasila „kün”, a imala je značenja „sunce” i „obdanica”. Prelaskom pokazivača miša preko oznake doznajemo da se pod izrazom „stari turski” misli na pisani jezik Srednje Azije između 8. i 11. stoljeća. Za ovu riječ ne postoji morfološka analiza i naveden je jedino stariji oblik „kün”. Na kraju slijedi popis riječi izvedenih iz oblika „gün”, a natuknica završava poveznicama za sve riječi koje vode na ovu temeljnu etimologiju¹¹⁷.

4.9.2. Pridjev „sıcak” („topao”)

Za ovaj pridjev također postoje tri izvora posvjedočenosti u rječniku *Nişanyan*, kako je prikazano na slici 11.

TTü: [Yadigâr-ı İbni Şerif, <1421?
gice yatacak vaktın yiyeler üzerine ısıcak su içeler
 TTü: [Meninski, Thesaurus, 1680]
issıcak إسّیجاق *vulg. sıcak* سجاج
 TTü: [Ahmed Vefik Paşa, Lehce-ı Osmani, 1876]
issıcak إسّیجاق (...) *ısıcak* ısıcağına: Tavında.

Slika 11. Primjeri oznake o posvjedočenosti za naslijeđeni pridjev „sıcak” u rječniku *Nişanyan Sözlük*

Iz oznake „TTü” doznajemo da je riječ o turskome jeziku od 14. do 20. stoljeća. Nakon izvora, godina i primjera posvjedočenosti razrađena je etimologija same riječi. Ona je proistekla iz riječi „issicek” odnosno „issıcak” u značenju „vruć” ili „vrućina”. Za riječ „issicek” postoji i morfološko objašnjenje. Ona je sastavljena od sastavnica „issi” i sufiksa -CAK (pri čemu velika slova ukazuju na to da se radi o četverovarijantnim oblicima -cak, -cek, -çak i -çek, ovisno o prethodnome fonemu)¹¹⁸. Za ovaj sufiks postoji i poveznica s objašnjenjem da se on upotrebljava s apstraktnim imenicama i pridjevima za tvorbu konkretnih imenica koje označuju predmete ili alate, te da ima deminutivna svojstva, a nakon 15. stoljeća počinje se upotrebljavati kao sufiks za buduće glagolsko vrijeme¹¹⁹. Ispod etimološke informacije stoji poveznica na osnovu „ısı” koja ima detaljno razrađenu cijelu

¹¹⁷ *Nişanyan Sözlük*, s.v. “gün,” pristupljeno 4. lipnja 2020., <https://www.nisanyansozluk.com/?k=g%C3%BCn&lnk=1>.

¹¹⁸ *Nişanyan Sözlük*, s.v. “sıcak,” pristupljeno 5. lipnja 2020., <https://www.nisanyansozluk.com/?k=s%C4%B1cak&lnk=1>.

¹¹⁹ *Nişanyan Sözlük*, s.v. “Türkçe +çAk ekiyle yapılan kelimeler,” pristupljeno 5. lipnja 2020., <https://www.nisanyansozluk.com/?s=structures&ttype=t&ww=%2B%C3%A7Ak>.

etimologiju, uključujući izvore, primjere i godine posvjedočenosti, bilješke, dodatne poveznice i sl¹²⁰. Natuknica „sıcak” završava bilješkom koja dodatno pojašnjava kako je došlo do gubitka deminutivnoga značenja u izvornome obliku, te kako je glasovna promjena iz „issicek” odnosno „issicak” u „issıcak” nastupila iza 17. stoljeća¹²¹.

4.9.3. Glagol „koşmak” („trčati”)

Za ovaj se naslijeđeni glagol u digitalnome etimološkom rječniku turskoga jezika najprije javljaju četiri izvora posvjedočenosti, zajedno sa značenjima, godinama posvjedočenosti i primjerima. Dva su izvora tekstovi napisani oko 11. stoljeća na starome turskom jeziku (jezik, prema rječniku, od 8. do 11. stoljeća), a dva su napisana na novijem turskom jeziku (od 14. stoljeća). Izvori se razlikuju po tadašnjim značenjima riječi „koşmak” (od značenja „povezati” ili „upariti” preko značenja „stihovati” sve do značenja „jahati konja”, a upravo se u tome značenju ovaj glagol semantički najviše približio aktualnoj riječi. Etimološki dio pokazuje da je riječ naslijeđena iz staroga turskog jezika. Pretpostavlja se da je ona došla iz korijena *ko-* (kao u glagolu „koymak”, odnosno „staviti”) koji je uz sufiks *-İş* dobio sadašnji oblik. Na ovaj sufiks, kao i na korijen *ko-* postoji poveznica s detaljnijim objašnjenjima. Natuknica završava kratkom raspravom o morfološko-semantičkome razvoju ove riječi u bilješci, te popisom sličnih riječi i riječi koje vode do ove natuknice¹²².

¹²⁰ *Nişanyan Sözlük*, s.v. “ısı,” pristupljeno 5. lipnja 2020., <https://www.nisanyansozluk.com/?k=%C4%B1s%C4%B1&lnk=1>.

¹²¹ *Nişanyan Sözlük*, s.v. “sıcak,” pristupljeno 5. lipnja 2020., <https://www.nisanyansozluk.com/?k=s%C4%B1cak&lnk=1>.

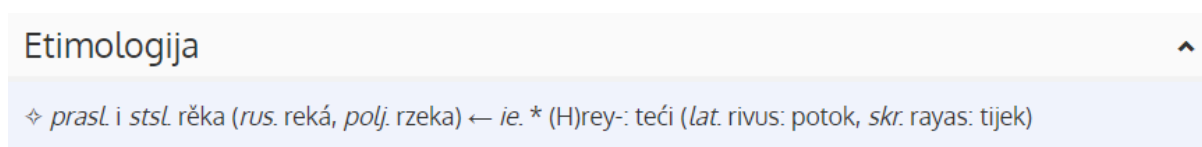
¹²² *Nişanyan Sözlük*, s.v. “koşmak,” pristupljeno 6. lipnja 2020., <https://www.nisanyansozluk.com/?k=ko%C5%9F-&lnk=1>.

4.10. Naslijeđene riječi u digitalnome etimološkom rječniku hrvatskoga jezika

Nakon analize naslijeđenih riječi u engleskome i turskome jeziku, u ovome poglavlju slijedi analiza skupa naslijeđenih riječi u hrvatskome jeziku. Skup riječi čine imenica „rijeka”, pridjev „zelen” i glagol „plivati”.

4.10.1. Imenica „rijeka”

Pretragom imenice „rijeka” na *Hrvatskome jezičnom portalu* korisnik može pronaći etimološke informacije prikazane na slici 12.

Slika 12. Primjer etimološke informacije naslijeđene imenice na *HJP*-u

Korisnik, dakle, može, referirajući se na popis kratica i jezika te znakova, iščitati da se radi o nasljeđivanju riječi iz praslavenskoga, odnosno staroslavenskoga jezika, kada je riječ imala oblik „rěka”. U zagradi su navedeni primjeri riječi „rijeka” u ruskome i poljskome jeziku. Strelica ulijevo ukazuje na to da ovi oblici dolaze od pretpostavljenoga ili rekonstruiranoga indoeuropskog korijena **(H)rey-* u značenju „teći”. Za ovu riječ ne postoji morfološka analiza, a natuknica završava pregledom dviju riječi nastalih iz toga korijena: „rivus” i „rayas”, s odgovarajućim značenjima¹²³.

4.10.2. Pridjev „zelen”

Pretraga pridjeva „zelen” na *Hrvatskome jezičnom portalu* korisnika dovodi do slične strukture etimološke informacije kao u prethodnome primjeru. Razlika je u ovome slučaju u nedostatku objašnjenja grčke i sanskrske riječi („khlōrós” i „hari-”) proisteklih iz pretpostavljenoga indoeuropskog korijena. Nedostaje i značenje indoeuropskoga oblika, što upućuje na nedosljednost prilikom sastavljanja etimoloških informacija, a nema ni morfološke analize riječi. Primjer je etimološkoga objašnjenja na slici 13¹²⁴.

¹²³ *Hrvatski jezični portal*, s.v. „rijeka,” pristupljeno 6. lipnja 2020., http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=dllgXxQ%3D&keyword=rijeka.

¹²⁴ *Hrvatski jezični portal*, s.v. „zelen,” pristupljeno 7. lipnja 2020.,

Etimologija

↔ *prasl.* i *stsl.* zelenъ (*rus.* zelēnyj, *polj.* zielony), *lit.* želvas: zelenkast ← *ie.* *g'helh₃- (*grč.* khlōrós, *skr.* hari-)

Slika 13. Primjer etimološke informacije naslijeđenoga pridjeva na *HJP*-u

Riječ „zelen” dakle dovedena je u vezu s praslavenskom, odnosno staroslavenskom riječju „zelenъ”, a navedeni su i primjeri u ruskome i poljskome jeziku. Naveden je i litavski oblik „želvas”, što znači „zelenkast”. Natuknica završava rekonstruiranim prikazom indoeuropskoga korijena te grčkom i sanskrtskom riječju izvedenom iz spomenutoga korijena.

4.10.3. Glagol „plivati”

Za riječ „plivati” rječnik navodi pretpostavljeni praslavenski oblik „plyti” iz kojih su nastali staroslavenski „plut”, ruski „plyt” i češki „plouti”. Naveden je i litavski oblik „plauti” u značenju „prati”. On je nastao iz pretpostavljenoga indoeuropskog oblika *plewo- koji je prisutan u grčkome „pleîn” i sanskrtskome „plavate” u značenju „pliva”. Prijevod grčkoga oblika i morfološka analiza nedostaju¹²⁵. Primjer je ove etimologije na slici 14.

Etimologija

↔ *prasl.* *plyti (*stsl.* pluti, *rus.* plyt', *češ.* plouti), *lit.* plauti: prati ← *ie.* *plewo-: ploviti (*grč.* pleîn, *skr.* plavate: pliva)

Slika 14. Primjer etimološke informacije naslijeđenoga glagola na *HJP*-u

http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=f151XBR%2B&keyword=zelen.

¹²⁵ *Hrvatski jezični portal*, s.v. „plivati,” pristupljeno 8. lipnja 2020., http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=eV1uWRM%3D&keyword=plivati.

5. Rezultati istraživanja

Izvođenje etimologije u etimološkim, odnosno neetimološkim rječnicima može biti vrlo složen proces. Jedno je od pitanja koja se uz ovaj proces vezuju pitanje povezivanja različitih natuknica kako bi se bolje pojasnila etimologija određene riječi. Radi se o različitim načinima povezivanja natuknica među različitim vrstama rječnika. U tome smislu rad pokazuje kako je ovo pitanje riješeno u tiskanome etimološkom rječniku (*The Concise Oxford Dictionary of English Etymology*), digitalnome etimološkom rječniku (*Nişanyan Sözlük*), te u digitalnim neetimološkim rječnicima (*Hrvatski jezični portal* i *Merriam-Webster.com Dictionary*).

Tiskani etimološki rječnik engleskoga jezika *The Concise Oxford Dictionary of English Etymology* korisnika do novih natuknica vodi na nekoliko načina; u određenim natuknicama postoji oznaka „see” („vidi”), u drugima je to oznaka „Cf.” („konzultiraj”), dok u nekima stoji oznaka „Compared” („Uspoređeno”). Sve tri oznake dolaze uz naziv natuknice koju je potrebno pretražiti, ispisan velikim slovima. U slučajevima gdje ne postoji posebna oznaka, natuknica koju je potrebno pogledati ispisan je velikim slovima. Pretraživanje dodatnih natuknica, dakle, podrazumijeva veći utrošak vremena na listanje stranica, kao i potraga za objašnjenjima skraćena, no to je svojstveno tiskanim rječnicima u kojima je potrebno voditi brigu i o ograničenosti prostorom. Ovaj se nedostatak lako može riješiti u elektroničkim rječnicima u kojima je dovoljno klikom miša otvoriti dodatna objašnjenja i nove natuknice. Jedna je od prednosti elektroničkih rječnika i mogućnost da se jednostavnim prelaskom pokazivača miša preko kratica ili simbola mogu prikazati njihova objašnjenja, što uvelike olakšava uporabu rječnika.

Digitalni etimološki rječnik *Nişanyan Sözlük* ovo pitanje rješava poveznica. To su poveznice kojima korisnik može doći do novih natuknica, primjerice do riječi koje su povezane s traženim korijenom, no korisnik može doći i do dodatnih morfoloških ili semantičkih pojašnjenja. U rječniku se, naime, nalaze poveznice na detaljnija morfološka ili semantička pojašnjenja sastavnica posuđenica, odnosno samih etimona, ali i naslijeđenih riječi, primjerice korijena *ko-* za riječ „koşmak”. Premda su u primjerima poput „televizyon” i „akrobat” sastavnice ovih riječi etimološki obrađene u glavnoj natuknici, korisnik može po želji kliknuti na poveznice koje će ga odvesti na još detaljniju analizu tih sastavnica. Iako postoje poveznice za riječi koje vode do glavne natuknice, popis sličnih riječi ne sadrži poveznice. Također, ako ne postoji etimološko objašnjenje neke izvedenice, primjerice „kristallenmek”, korisnik mora sam potražiti korijen „kristal” iz popisa od jedanaest riječi

najbližih traženome pojmu. Otvaranje poveznica svakako je mnogo brže, no nepostojanje poveznica za, primjerice, slične riječi čini se nedosljednim. Postavlja se i pitanje koliko je ovakva struktura pregledna te bi li se na neki drugi način, primjerice uz elemente koji se klikom mogu otkriti ili sakriti, ovo pitanje moglo praktičnije riješiti.

Kada je potrebno korisnika uputiti na druge natuknice unutar digitalnoga etimološkog rječnika, *Hrvatski jezični portal* to uglavnom čini pomoću poveznica. Tek je u primjeru „televizija” bilo potrebno ručno upisati sastavnicu „tele” za njezino detaljnije objašnjenje, kako u etimološkome bloku informacija za tu sastavnicu nije bilo poveznice. Kada je riječ o pretraživanju izvedenica za koje ne postoji etimološka informacija, već je potrebno provjeriti korijen izvedenice, *HJP* tada također nudi poveznice do željenih natuknica. Premda su prema drugim analiziranim rječnicima riječi „garaža” i „akrobat” sastavljene od više sastavnica, *HJP* za njih nije ponudio objašnjenja te u tim slučajevima nije bilo poveznica. *Hrvatski jezični portal* u tome je smislu sažetiji i pregledniji, no nedostatak detaljnijih etimoloških analiza nameće se kao pitanje koje je potrebno riješiti.

Rječnik *Merriam-Webster.com Dictionary* korisnika po različitim dijelovima rječnika također vodi poveznicama. Premda postoje primjeri poput „television” u kojima nije moguće pronaći poveznice na same sastavnice, iako one nisu objašnjene u etimološkome bloku informacija i potrebno ih je ručno pretražiti, većina natuknica donosi poveznice na koje je moguće kliknuti. U nekim primjerima, poput natuknice „garage”, postoje poveznice na obje sastavnice (npr. korijen „ware” i sufiks *-age* u ovome slučaju), a u etimološkome je bloku tražene natuknice (primjerice „garage”) objašnjena samo jedna od tih sastavnica (u ovome slučaju korijen „ware”). Tako je obrađena i natuknica „begin” gdje nema etimološke analize prefiksa *be-* bez otvaranja poveznice. Nadalje, u primjeru natuknice „crystallize” ne postoji etimološka analiza bez otvaranja poveznica navedenih u etimološkome bloku informacija. Ovaj je rječnik po pitanju poveznica veoma razgranat. Primjerice, ponekad je moguće ući u duboku analizu određenoga korijena otvaranjem nekoliko uzastopnih poveznica. Premda ovo osigurava dublju etimološku analizu riječi, pitanje praktičnosti ovakvoga pristupa strukturi rječnika svakako stoji. Kako je pojašnjeno primjerima „television” i „crystallize”, analiza ukazuje i na nedosljednosti prilikom navođenja poveznica.

Kada je riječ o ujednačenosti etimona zajedničkih posuđenica među različitim rječnicima, analiza je pokazala da uglavnom nema razlika u tumačenjima etimona. Premda jezici posrednici, koji su jednu riječ iz jednoga jezika prenijeli u drugi, mogu biti različiti, etimon (ili etimoni) iz kojega riječ potječe uglavnom su jednaki među rječnicima. Postoji,

međutim, nekoliko nedosljednosti. U prvome je redu to etimon riječi „garaža”, za koji na *Hrvatskome jezičnom portalu* stoji informacija da se radi o francuskoj riječi „garage”, koja je tek posredno povezana s oblikom „garer”. Ostali rječnici navode da se etimon može pronaći upravo u riječi „garer”. Potrebno je, međutim, napomenuti i to da preostala tri rječnika izvode još dublju etimologiju za riječ „garer”. Primjerice, tiskani etimološki rječnik rastavlja riječ „garer” na sastavnice „ware” i *-age* te navode njihovo germansko, odnosno starofrancusko podrijetlo. Digitalni etimološki rječnik, primjerice, predlaže i rekonstrukciju indoeuropskoga oblika sastavnice „gar” (odnosno „ware”). Sljedeći primjer riječi sastavljene od više sastavnica jest natuknica „akrobatski”, odnosno „akrobat”. Dok se tiskani etimološki rječnik engleskoga jezika i digitalni neetimološki hrvatski rječnik zaustavljaju kod etimona „akróbatos”, odnosno „acróbates”, ostali rječnici rastavljaju riječ na njezine sastavnice, te za svaku od njih izvode razrađeniju etimologiju. Kod primjera „statičan” u različitim rječnicima također su prisutne razlike. Dok digitalni etimološki rječnik turskoga jezika razrađuje etimologiju riječi „statik” sve do indoeuropskoga oblika, ostali rječnici zaustavljaju se na grčkome etimonu „statikós”. Digitalni neetimološki rječnik engleskoga jezika u ovome slučaju dodatno razrađuje etimologiju ove riječi, povezujući je s grčkim oblikom „histanai”. Digitalni neetimološki rječnik engleskoga jezika u natuknici „crystallize” čak započinje i kratku raspravu o nepotvrđenoj etimološkoj poveznici između latinskoga oblika „crusta” i grčkoga „króstallos”. Ostali rječnici navode riječi „krústallos” i „krýstallos” kao etimone grčkoga podrijetla, dok digitalni etimološki rječnik tu riječ označava kao starogrčku. Pitanje dvojbenosti grčkoga ili starogrčkoga etimona otvoreno je i u natuknici „akrobat”, pri čemu rječnik *Nišanyan* navodi starogrčko, a ostali rječnici grčko podrijetlo riječi.

Kada je riječ o etimološkoj analizi riječi sastavljenih od dviju ili više sastavnica, analiza ukazuje na to da se to pitanje u tiskanim etimološkim rječnicima uglavnom rješava u zasebnim natuknicama. Primjerice, riječ „television” navedena je pod natuknicom „tele-”, no za sastavnicu „vision” potrebno je potražiti drugu natuknicu. Za riječ „garage” potrebno je potražiti dvije zasebne natuknice („ware” i „-age”). Natuknica „acrobat”, primjerice, korisnika ne vodi na nove natuknice i njezine sastavnice („akro” i „batos”) nisu navedene u glavnoj natuknici. Elementi naslijeđenih riječi tvorenih sufiksima ili prefiksima, poput „begin”, također se nalaze u vlastitim natuknicama. U digitalnome etimološkom rječniku obje su sastavnice svih riječi, izuzev riječi „garaj”, etimološki objašnjene u glavnoj natuknici. Za svaku sastavnicu svih riječi, uključujući i „garaj”, postoje poveznice za dodatna objašnjenja. *Hrvatski jezični portal* nije ponudio analizu sastavnica ni za jednu riječ osim za „televizija”,

no u tome je slučaju bilo potrebno ručno pretražiti jednu sastavnicu, dok je za drugu postojala poveznica. Digitalni neetimološki rječnik engleskoga jezika po ovome je pitanju slično strukturiran kao i etimološki digitalni turski rječnik. Za sastavnice nekih primjera poput „television” potrebno je ručno unositi tekst za pretragu, dok je u nekim primjerima unutar glavne natuknice objašnjena jedna sastavnica, a za drugu je potrebno otvoriti poveznicu. Za naslijeđenu riječ „begin” postoje dvije poveznice s detaljnim etimološkim objašnjenjima prefiksa.

Po pitanju morfološke analize etimona i povezanih komentara, oni se jedino (učestalo) pojavljuju u digitalnome etimološkom rječniku *Nişanyan Sözlük*, koji za naslijeđene riječi donosi i morfološku analizu (osim za riječ „gün”). Ipak, digitalni neetimološki rječnik *Merriam-Webster.com Dictionary* i tiskani etimološki rječnik također su ponudili morfološku analizu etimona za riječ „begin”. Digitalni neetimološki rječnik engleskoga jezika donosi i vrlo kratku raspravu o morfološkom razvoju riječi „crystal”.

Analiza pokazuje da je etimološka informacija u neetimološkim rječnicima uglavnom sažetija od one u etimološkim rječnicima. Posebice je sažet *Hrvatski jezični portal* koji navodi vrlo oskudne etimološke informacije u usporedbi s ostalim rječnicima. Primjerice, on kao etimon uglavnom navodi samo onu riječ posredstvom koje je posuđenica ušla u hrvatski jezik, ne navodeći pritom sve jezike kojima je ta riječ posredovana i ne predlažući njezin hipotetski korijen, npr. praindoeuropski. On ne navodi ni vrijeme, izvor ili primjer prve posvjedočenosti riječi u hrvatskome jeziku. Digitalni neetimološki rječnik engleskoga jezika razrađeniji je jer nudi poveznice na detaljnija etimološka objašnjenja riječi i njezinih sastavnica. Ponekad je moguće otvoriti nekoliko uzastopnih natuknica koje se nadovezuju jedna na drugu. Također, u usporedbi s *Hrvatskim jezičnim portalom*, ovaj rječnik uglavnom navodi jezike koji su posredovali posuđivanju riječi kao i njezine starije oblike. No, za razliku od digitalnoga etimološkog rječnika turskoga jezika, *Merriam-Webster.com Dictionary* ne navodi konkretnu godinu posvjedočenosti riječi, niti izvor ili primjer posvjedočenosti. Usporedba tiskanoga i digitalnoga etimološkog rječnika ukazuje na poteškoću koju predstavlja ograničenost prostorom. Dok tiskani rječnik obiluje skraćenicama i odvojenim natuknicama za riječi sastavljene od više sastavnica, koje je potrebno pretraživati na različitim mjestima u rječniku, digitalni etimološki rječnik mnogo je praktičniji za uporabu. Primjerice, on nudi konkretne primjere, izvore i godinu posvjedočenosti, što olakšava praćenje semantičkoga pomaka određene riječi, ako pomak postoji. Također, u digitalnome etimološkom rječniku moguće pokazivačem miša prijeći preko svake skraćenice kako bi se

pojaviло njezino značenje. Neograničenost prostorom omogućava dublje izvođenje etimologije, što uključuje praćenje morfoloških promjena, bilježenje značenja svih riječi i oblika koji su posredovali ulasku posuđenica u turski jezik, te izvođenje pretpostavljenih oblika u hipotetskim prajezicima poput praindoeuropskoga jezika. Popisi sličnih riječi i riječi koje vode na traženu natuknicu u digitalnome etimološkom rječniku olakšavaju pronalazak povezanih riječi i onih koje dijele isti ili sličan etimon. U tome smislu, kao što je bilo i očekivano, posebice imajući u vidu prostornu neograničenost elektroničkoga medija, digitalni etimološki rječnik nudi sadržajnije informacije od tiskanoga. Primjerice, za riječ „cebir” postoji objašnjenje arapskoga tvorbenog modela, koje nije prisutno ni u jednom drugom analiziranom rječniku. Kao primjer može poslužiti i riječ „akrobat”, koja je rastavljena na sastavnice „akro” i „bato”, koje su zasebno objašnjene, dok tiskani rječnik ne rastavlja riječ na sastavnice i ne analizira ih. Digitalni etimološki rječnik potom bilježi etimone i u izvornome pismu i na latinici, dok tiskani etimološki rječnik, zbog ograničenosti prostorom, navodi samo latinične oblike, odnosno latiničnu transliteraciju stranoga pisma. Dodatni prostor u digitalnome mediju uveo je i dodatnu bilješku za one riječi gdje ju je autor smatrao potrebnom.

Usporedi li se pristup obradi posuđenica s pristupom obradi naslijeđenih riječi, analiza pokazuje da tiskani etimološki rječnik i digitalni neetimološki rječnik engleskoga jezika zadržavaju jednak pristup obradi naslijeđenih riječi, kako to čine i za posuđenice. U oba su rječnika prisutni rastavljanje sastavnica na sufikse i prefikse, primjerice za riječ „begin”, pridruživanje odgovarajućih značenja sastavnicama, te pregled oblika iz starijih varijanti jezika, no čini se da digitalni rječnik kod naslijeđenih riječi donosi informaciju više, a to je stoljeće posvjedočenosti riječi u aktualnome obliku, što je u tiskanome rječniku zapostavljeno. U digitalnome etimološkom rječniku pristup obradi naslijeđenih riječi jednak je pristupu obradi posuđenica. Za obje su skupine riječi navedeni izvori, godine i primjeri prve posvjedočenosti, za obje se skupine izvodi etimologija do najstarijega poznatog oblika i u obje skupine postoji morfološka analiza, kao i bilješke te poveznice na slične i povezane riječi. Ovaj rječnik navodi starije turske oblike u izvornome obliku i po potrebi s transliteracijom (iz arapsko-perzijskoga alfabeta u latinično pismo). *Hrvatski jezični portal* navodi razrađeniju etimologiju za naslijeđene riječi u odnosu na posuđenice. Dok je za posuđenice uglavnom navođen samo etimon, kod naslijeđenih riječi u dva se primjera rekonstruira i praindoeuropski oblik sa svojim značenjem, a autor etimološke informacije

poseže i za primjerima povezanih riječi (usporednica) iz drugih jezika. Uz takve su oblike uglavnom navedena i njihova značenja.

Imajući u vidu pretpostavljenoga korisnika rječnika za tiskani etimološki rječnik engleskoga jezika *The Concise Oxford Dictionary of English Etymology*, a to je student i prosječni korisnik koji može, ali i ne mora nužno biti izvorni govornik engleskoga jezika, može se zaključiti da su etimološke informacije u ovome rječniku obrađene primjereno. Naime, etimologija je obrađena dovoljno iscrpno da zadovolji potrebe i studenta i prosječnoga korisnika, no rječnik ipak nije toliko detaljan da bi se isključivo njime mogle zadovoljiti potrebe etimologa i drugih stručnjaka u području etimologije. Uporaba simbola i kratica pokazuje da je potrebno dodatno obrazovanje kako bi se korisnik mogao dobro poslužiti ovim rječnikom, što je također u skladu s njegovom namjenom.

Rječnik *Merriam-Webster.com Dictionary* namijenjen je studentima, učenicima i učenicima engleskoga jezika. Razgranatost njegove strukture, bogatstvo povezanih natuknica i sadržajnost etimološke informacije svakako odgovaraju rječničkoj namjeni. Premda za određene natuknice ponekad nedostaje detaljnije etimološko objašnjenje, ne treba smetnuti s uma činjenicu da je rječnik neetimološki i da, osim etimološke informacije, rječnik nudi i definicije riječi, primjere riječi u rečenicama, sinonime, antonime i sl. Kao takav rječnik je primjeren ciljanim korisnicima. Prostorna neograničenost svela je uporabu kratica i simbola na minimum pa je rječnik tako čitljiv i korisnicima koji nisu nužno studenti.

Rječnik *Nişanyan Sözlük* vodeći je etimološki rječnik turskoga jezika i kao takav mora jednako dobro služiti i običnome korisniku, izvornome govorniku turskoga jezika, ali i studentu. Budući da je rječnik etimološki, on uglavnom donosi iscrpne etimološke analize za svoje natuknice nudeći i morfološku i druge analize etimona, navodeći izvore prve uporabe riječi i povezujući međusobno slične ili izvedene natuknice. Objašnjenja simbola i kratica lako se mogu pronaći prelaskom pokazivača miša preko određenoga simbola, odnosno kratice. Kako je ovaj rječnik etimološki, neetimološke informacije potrebno je pretražiti u drugim tiskanim i digitalnim leksikografskim izdanjima na turskome jeziku poput različitih rječnika TDK-a, krovne institucije za turski jezik.

Analiza rječničkih natuknica *Hrvatskoga jezičnog portala* ukazuje na to da ovaj rječnik može ponuditi samo vrlo sažete odgovore na etimološka pitanja. Premda autori rječnika upućuju na to da se rječnik može upotrebljavati i u obrazovne i znanstvene svrhe, ažurnost informacija koje ovaj rječnik nudi upitna je, posebice kada je riječ o etimološkoj

informaciji. Budući da etimološke informacije uglavnom nisu vrlo sadržajne, a njihova je struktura ponekad nedosljedna, čini se da je etimološki dio *HJP*-a više namijenjen prosječnome govorniku hrvatskoga jezika nego studentu ili znanstveniku. Međutim, ni ovdje se ne smije smetnuti s uma činjenica da je rječnik neetimološki pa se o njegovoj kvaliteti ne može suditi samo na temelju etimološke informacije. Pregledna struktura *HJP*-a i mogućnost da se željeni, odnosno neželjeni izbornici prikažu ili sakriju otvara mjesto za opširnije etimološke informacije koje bi se mogle dobro uklopiti u postojeću rječničku strukturu. Samim bi se time trebalo poraditi i na ažurnosti etimoloških podataka, odnosno na unošenju novih etimoloških saznanja za stare i nove rječničke natuknice.

6. Zaključak

Etimologija je sastavni dio proučavanja nekih leksikografskih radova poput rječnika. Uz ostale podjele, rječnici se mogu podijeliti na etimološke i neetimološke, a suvremene tehnologije rječnike premještaju na elektronički medij. Leksikografi navode kako je prilikom sastavljanja rječnika potrebno na umu imati tipičnoga korisnika rječnika i njemu prilagoditi rječničku strukturu kako bi korisniku bila što praktičnija za uporabu. No, uz rječničku se strukturu nužno vezuje i količina obrađenih informacija. Dok je tiskani medij izrazito ograničen prostorom, što na koncu dovodi do nužnoga kraćenja informacija, elektronički medij ovdje pruža mnogo više slobode. Međutim, znači li mnogo više prostora nužno uporabljiviji i praktičniji rječnik?

Rad predstavlja pristup obradi etimološke informacije, posebice u elektroničkome mediju, na temelju četiriju rječnika - tiskanoga etimološkog rječnika engleskoga jezika, digitalnoga etimološkog rječnika turskoga jezika, digitalnoga neetimološkog rječnika hrvatskoga jezika te digitalnoga neetimološkog rječnika engleskoga jezika. Proučavanjem posuđenica zajedničkih trima jezicima i naslijeđenih riječi cilj je rada bio odgovoriti na pitanje sadržajnosti, odnosno sažetosti etimološke informacije u neetimološkim rječnicima u odnosu na etimološke, provjeriti postoje li razlike u etimološkim teorijama među rječnicima, te ispitati kako se obrađuju riječi sastavljene od nekoliko sastavnica. Rad također pokazuje postoji li morfološka analiza etimona te kako se analiza naslijeđenih riječi razlikuje od analize posuđenica u kontekstu etimološke informacije. Odgovori na ova pitanja ukazali su i na određene poteškoće koje ovakva rječnička struktura stvara prilikom uporabe rječnika.

Istraživanje pokazuje da je dubina analize različita među različitim rječnicima; primjerice, dok se kod analize posuđenica jedan rječnik ponekad zaustavlja na zadnjemu koraku u prenošenju riječi (primjerice francuski jezik), ostali rječnici etimologiju izvode do latinskoga oblika, a katkada i do praindoeuropskoga. U tome se smislu etimoni među rječnicima na nekim mjestima razlikuju i ponegdje se navode drukčiji oblici (primjerice „garage” i „garer”). Po pitanju morfološke analize etimona, ona je prisutna samo u digitalnome etimološkom rječniku turskoga jezika.

Naslijeđene i posuđene riječi uglavnom su se jednako obrađivale u svim rječnicima, s iznimkom *Hrvatskoga jezičnog portala* koji je posuđenice objašnjavao sažetije u odnosu na naslijeđene riječi.

Za riječi sastavljene od više sastavnica uglavnom je potrebno pregledati više različitih natuknica. Istraživanje je pokazalo da tiskani rječnik pitanje upućivanja na druge natuknice rješava uporabom različitih oznaka ili velikih slova, dok su digitalni rječnici to pitanje uglavnom rješavali navođenjem poveznica. Ipak, navođenje poveznica nije uvijek bilo dosljedno, što svakako narušava sistematičnost strukture jednoga rječnika. Brojnost poveznica s jedne strane smanjuje i preglednost rječnika, no s druge strane osigurava dodatne (detaљne) informacije.

Kada je riječ o pristupu ovome problemu danas, po pitanju rječničke strukture ima mjesta za napredak. Heuberger (2018.)¹²⁶ predlaže uporabu elemenata koji se po potrebi mogu otkriti ili sakriti. Čini se kako bi ovo rješenje moglo biti od pomoći prilikom strukturiranja rječnika, jer bi se tada, primjerice kod analize sastavnica jedne riječi ili njezine morfološke strukture, povećala preglednost i sistematičnost rječnika. Analiza također otvara pitanje kako raspršenost sastavnica riječi po različitim natuknicama utječe na uporabu rječnika. Nadalje, digitalni neetimološki i etimološki rječnici trebali bi maksimalno iskoristiti mogućnosti novoga medija kako bi korisnicima pružili što relevantnije i po potrebi što iscrpnije informacije, posebice ako je pretpostavljeni korisnik rječnika student ili znanstvenik. U tome je smislu potrebno pripaziti i na ažurnost podataka kako bi ponuđene informacije uvijek bile provjerene i aktualne.

Premda je istraživanje pokazalo da rječnici još nisu u potpunosti prihvatili elektronički medij, praktična svojstva rječnika poput prelaska pokazivača miša preko oznake kako bi se dobio njezin opis pokazuju da se ipak istražuju i nastoje otkriti i iskoristiti svi potencijali novoga medija.

¹²⁶ Heuberger, "Dictionaries to assist teaching and learning," 310.

7. Literatura

- Considine, John. "Researching Historical Lexicography and Etymology." U *The Bloomsbury Companion to Lexicography*, ur. Howard Jackson, 148-164. London: Bloomsbury Publishing Plc, 2013.
- Dębowiak, Przemysław, Ostrowski, Bogumił i Waniakowa, Jadwiga. "Etymology in the Polish Academy of Sciences Great Dictionary of Polish." *Lexikos* 27 (2017), 597-608.
- E-trgovina Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje. "Etimološki rječnik hrvatskoga jezika. 1. svezak. A – Nj." knjige.ihjj.hr. <http://knjige.ihjj.hr/knjiga/etimoloski-rjecnik-hrvatskoga-jezika-1-svezak-a-ndash-nj/218/> (pristupljeno 12. srpnja 2020.).
- Fuertes-Olivera, Pedro A. "e-Lexicography: The Continuing Challenge of Applying New Technology to Dictionary-Making." U *The Bloomsbury Companion to Lexicography*, ur. Howard Jackson, 323-340. London: Bloomsbury Publishing Plc, 2013.
- Gouws, Rufus H. "Dictionaries and access." U *The Routledge Handbook of Lexicography*, ur. Pedro A. Fuertes-Olivera, 43-58. Abingdon: Routledge, 2018.
- Heuberger, Reinhard. "Dictionaries to assist teaching and learning." U *The Routledge Handbook of Lexicography*, ur. Pedro A. Fuertes-Olivera, 300-316. Abingdon: Routledge, 2018.
- Hrvatska enciklopedija. „leksikografija.” U *Hrvatska enciklopedija*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. Pristupljeno 14. lipnja 2020. <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=35936>.
- Hrvatski jezični portal*, Znanje i Srce. Pristupljeno 22. lipnja 2020. <http://hjp.znanje.hr/>
- Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. "Etimološki rječnik." ihjj.hr. <http://ihjj.hr/projekt/etimoloski-rjecnik/36/> (pristupljeno 12. srpnja 2020.).
- Ivšić, Dubravka i Bergovec, Marina. "Veliki etimološki rječnik hrvatskoga jezika i računalna struktura njegove natuknice." *Filologija* 58 (2012), 191-209.
- Jackson, Howard. *Words and Their Meaning*. London: Longman, 1988.
- Merriam-Webster.com*. 2020. Pristupljeno 22. lipnja 2020. <https://www.merriam-webster.com/>

Miller, Julia. "Learners' dictionaries of English." U *The Routledge Handbook of Lexicography*, ur. Pedro A. Fuertes-Olivera, 353-366. Abingdon: Routledge, 2018.

Nişanyan Sözlük: Çağdaş Türkçenin Etimolojisi, ur. Sevan Nişanyan. Pristupljeno 22. lipnja 2020. <https://www.nisanyansozluk.com/>.

Pearsall, Judy. "Historical principles sv. synchronic approaches." U *International Handbook of Modern Lexis and Lexicography*, ur. Patrick Hanks i Gilles-Maurice de Schryver, 1-14. Heidelberg: Springer-Verlag Berlin Heidelberg, 2015.

Sagot, Benoît. "Extracting an Etymological Database from Wiktionary." *Electronic Lexicography in the 21st century (eLex 2017)* (2017), 715-728.

The Concise Oxford Dictionary of English Etymology, ur. Terry F. Hoad. New York: Oxford University Press, 1996.

7.1. Popis natuknica

Acrobatic	30, 31
Akrobatik	30
Akrobatski	31
Algebra	24, 25
Begin	35, 36
Cebir	24
Crystallize	32, 33
Garage	26, 27
Garaj	26
Garaža	27
Gün	37
Koşmak	39
Kristalizirati	33
Kristallenmek	32
Little	35, 36

Plivati	41
Rijeka	40
Sıcak	38
Static	28, 29
Statičan	29
Statik	28
Television	18, 22
Televizija	21
Televizyon	19
Word	34, 36
Zelen	40

8. Popis slika

Slika 1. Sučelje rječnika <i>Nişanyan Sözlük</i> na primjeru riječi „televizyon”	20
Slika 2. Etimologija sastavnice <i>tele-</i> u rječniku <i>Nişanyan Sözlük</i>	21
Slika 3. Primjer poveznice u rječniku <i>Nişanyan Sözlük</i>	21
Slika 4. Primjer etimološke informacije kakvu nudi <i>Hrvatski jezični portal</i>	21
Slika 5. Etimologija sastavnice <i>tele-</i> na <i>HJP-u</i>	22
Slika 6. Etimologija riječi „vizija” na <i>HJP-u</i>	22
Slika 7. Prikaz etimološke informacije u rječniku <i>Merriam-Webster.com Dictionary</i>	22
Slika 8. Etimologija riječi „vision” u rječniku <i>Merriam-Webster.com Dictionary</i>	23
Slika 9. Primjer detaljnije razrađene etimologije u rječniku <i>Merriam-Webster.com Dictionary</i>	23
Slika 10. Primjer etimološke informacije naslijeđene imenice u rječniku <i>Nişanyan Sözlük</i> ...	37
Slika 11. Primjeri oznake o posvjedočenosti za naslijeđeni pridjev „sıcak” u rječniku <i>Nişanyan Sözlük</i>	38
Slika 12. Primjer etimološke informacije naslijeđene imenice na <i>HJP-u</i>	40
Slika 13. Primjer etimološke informacije naslijeđenoga pridjeva na <i>HJP-u</i>	41
Slika 14. Primjer etimološke informacije naslijeđenoga glagola na <i>HJP-u</i>	41

9. Popis tablica

Tablica 1. Parovi posuđenica za analizu	13
Tablica 2. Parovi naslijeđenih riječi za analizu	13

Etimološka informacija u elektroničkim leksikografskim izdanjima

Sažetak

Rad analizira etimološke informacije u elektroničkim leksikografskim izdanjima u usporedbi s tiskanim. Nakon osvrta na aktualne radove u ovome području rad donosi pregled podatkovnoga skupa za analizu. Analiza se provodi na temelju četiri domaća i strana leksikografska izdanja; riječ je o tiskanome etimološkom rječniku engleskoga jezika, digitalnome etimološkom rječniku turskoga jezika i digitalnim neetimološkim rječnicima hrvatskoga i engleskoga jezika. Rad ispituje pristup etimološkoj informaciji proučavanjem posuđenica i naslijeđenih riječi u smislu sadržajnosti, odnosno sažetosti etimološke informacije. Ispituje se i pristup etimološkoj obradi riječi sastavljenih od više sastavnica. Rad istražuje uvrštava li se u etimološki dio rječničke natuknice i morfološka analiza etimona te donosi pregled poteškoća koje se vezuju uz rječničku strukturu. Istraživanje pokazuje da se dubina analize razlikuje među rječnicima pa se ponekad navode različiti etimoni za istu riječ. Nadalje, morfološka je analiza etimona prisutna samo u digitalnome etimološkom rječniku. Dok je digitalni neetimološki rječnik hrvatskoga jezika posuđenice etimološki opisivao sažetije nego naslijeđene riječi, ostali su rječnici zadržali jednak pristup obradi obiju vrsta natuknica. Istraživanje je također potvrdilo da je problem upućivanja na druge natuknice najprisutniji u tiskanome izdanju, dok je u elektroničkim izdanjima taj nedostatak riješen uporabom poveznica.

Ključne riječi: leksikografija, etimologija, etimološka informacija, engleski, hrvatski, turski

Etymological Information in Electronic Lexicographical Publications

Summary

The thesis analyses etymological information in electronic lexicographical publications as compared with printed ones. An overview of recent studies in this field is followed by an outline of the data set for analysis. The analysis is conducted on the basis of four domestic and foreign lexicographical publications - a printed etymological dictionary of English, a digital etymological dictionary of Turkish and digital non-etymological dictionaries of Croatian and English. The thesis examines the approach towards etymological information through analysis of loanwords and inherited words in terms of extensiveness, i. e. brevity of etymological information. The approach towards etymological processing of compound words is also analysed. The thesis examines whether the morphological analysis of etymon is included in the etymological part of the dictionary entry and provides an overview of the difficulties associated with the dictionary structure. The research shows that the depth of analysis varies among dictionaries, so sometimes different etyma are given for the same word. Furthermore, morphological analysis of etymon is present only in the digital etymological dictionary. While the digital non-etymological dictionary of the Croatian language etymologically described borrowed words more succinctly than inherited words, other dictionaries retained the same approach to the processing of both types of entries. The research also confirmed that the problem of referring to other entries is most present in the printed dictionary, while in electronic editions this shortcoming was solved by using links.

Key words: lexicography, etymology, etymological information, English, Croatian, Turkish